

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ О. А. Кузнецова

27 серпня 2019 р.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 014 «Середня освіта»

014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Родіонова Інна Григорівна, доцент кафедри української мови і літератури, кандидат філологічних наук, доцент.

Програму схвалено на засіданні кафедри української мови і літератури

Протокол № 1 від «27» серпня 2019 року

Завідувачка кафедри української мови і літератури _____ (Рускуліс Л. В.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету педагогіки та психології

Протокол № __ від «27» серпня 2019 року

Голова навчально-методичної комісії _____ (Чугуєва І. Є.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол № __ від «27» серпня 2019 року

Голова навчально-методичної комісії університету _____ (Василькова Н. І.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Історія української літератури» складена Родіоною І. Г. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є своєрідність українського літературного процесу різних періодів його розвитку, творчість репрезентативних митців.

Міждисциплінарні зв'язки: комплекс літературознавчих і мовознавчих дисциплін, історія, етнографія, психологія, філософія.

1. Мета, завдання навчальної дисципліни та результати навчання

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Історія української літератури» є ознайомлення студентів з основними тенденціями розвитку українського літературного процесу, його кращими зразками різних періодів розвитку, акцентуючи на традиціях і новаторстві, відстежуючи загальнонаціональні тенденції розвитку літератури у зв'язках з іншими літературами; на конкретному матеріалі з'ясувати історичну змінюваність напрямів, жанрів і стилів, посилювати акцент щодо питань розвитку художньої свідомості, майстерності, зростання естетичного і морального потенціалу української літератури, сприйняття її в контексті світової культури.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни є поглибити знання студентів про основні етапи розвитку української літератури; засвоєння студентами фактичних відомостей з історії української літератури; вивчення жанрово-стильових та ідейно-художніх особливостей української літератури; з'ясування проблем розвитку української літературно-естетичної думки; закріпити знання літературознавчих понять; розкрити характерні особливості індивідуального стилю митців; вдосконалювати вміння студентів аналізувати й зіставляти художні твори та явища всього жанрово-видового спектру; забезпечити максимально повне володіння студентами фактичним матеріалом з курсу, а також їх термінологічну грамотність; формувати вміння та навички практики наукової роботи студентів під час виконання ними рефератів і доповідей з питань, відведених на самостійне опрацювання, тощо;
розвивати художній смак і творчу уяву студентів.

1.3. Розуміння місця літературознавства у системі сучасної гуманітарної освіти, знання основ літературознавства для аналізу літературних явищ і процесів в українській та зарубіжній літературі; вміння використовувати професійно профільовані знання для аналізу й інтерпретації художнього, наукового тексту; здатність до пошуку, оцінювання, інтерпретації та синтезу наукової інформації, отриманої з різних джерел: спеціалізованої літератури, ЗМІ, перспективного педагогічного досвіду тощо; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

1.4. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- здатність працювати самостійно, готовність удосконалювати й розвивати свій інтелектуальний та загальнокультурний рівень;
- навички наукової організації праці і застосування їх у практичній діяльності; уміти працювати з довідковими джерелами, базами даних різного типу, здійснювати загальнонауковий пошук, аналіз першоджерел;
- вміння використовувати здобуті знання під час проведення прес-конференцій, «круглих столів», «літературних віталень», презентацій книг тощо;
- вміння творчо застосовувати набуті знання під час проходження педагогічної практики;
- цінування та повага різноманітності й мультикультурності;
- здатність генерувати нові ідеї.

II. Фахові:

- знання термінологічного апарату навчальної дисципліни;
- знання основних етапів розвитку української літератури, стильових тенденцій літературної

доби;

- уміння розкривати характерні особливості індивідуального стилю митця;
- знання закономірностей пошуків засобів художньої виразності, естетичних орієнтирів доби;
- уміння встановлювати співвідношення загальних явищ літературного процесу зі специфікою окремих видів та жанрів;
- здатність виявляти риси взаємовпливу в українському та світовому літературно-мистецькому процесі;
- уміння критично оцінювати набутий досвід із позицій сучасних досягнень методичної науки;
- здатність удосконалювати уявлення про оригінальну художню творчість та протилежні їй вияви, встановлювати характерні ознаки запозичення, наслідування і моделі власного шляху письменників;
- навички застосовувати різні аспекти літературознавчого аналізу;
- вміння виявляти риси взаємовпливу в українському та світовому літературно-мистецькому процесі.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 930 годин / 31 кредит ECTS.

Програма навчальної дисципліни складається з таких кредитів:

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (давня)

Кредит 1. Основні тенденції розвитку давньої української літератури.

Тема 1. Оригінальна і перекладна література Київської Русі. Загальнокультурні виміри становлення та розвитку давньої української літератури. Обсяг та періодизація давнього письменства. Особливості давньої літератури. Оригінальна й перекладна література Київської Русі. Історичні умови виникнення перекладної літератури, її специфічні риси. Жанрова своєрідність перекладної літератури Київської Русі. Біблія як літературна пам'ятка. Тематика та художні особливості «Велесової книги». Ідейно-художня своєрідність літописів княжої доби. «Повчання дітям» Володимира Мономаха. Паломницька література. «Моленіє» Данила Заточника.

Кредит 2. Ораторсько-проповідницька проза українського середньовіччя, її художня специфіка.

Тема 1. Літописання Київської Русі. Загальна характеристика ораторсько-проповідницької прози Київської Русі. Провідні жанри. Іларіон Київський – руський філософ, письменник, історик. Композиційні особливості «Слова про Закон і Благодать» Іларіона. Тематично-художня специфіка творчості Феодосія Печерського. Творчість Кирила Турівського та Кліма Смолятича. Особливості ораторської прози. «Повість временних літ»: композиція та художньо-стильові особливості. Особливості характеротворення образу княгині Ольги. Народнопоетичні легенди та перекази в літописі, їх значення.

Тема 2. «Слово о полку Ігоревім». Історична основа літопису. Питання часу, місця написання та авторства твору. Образи «Слова о полку Ігоревім», засоби їх характеротворення. Сучасні дослідження і наукові гіпотези щодо пам'ятки.

Кредит 3. Українська література XIII – XVI ст.

Тема 1. Українська література пізнього Середньовіччя: джерела, система жанрів. Специфіка літератури пізнього Середньовіччя. Історичні умови розвитку літератури означеної епохи. Література другої половини XIII – середини XIV ст. Література другої половини XIV – XV ст. Проблеми дослідження літератури цього періоду.

Тема 2. Оригінальна й перекладна література пізнього Середньовіччя. Література «ожидовілих». Серапіон Володимирський, Григорій Цамблак як знакові постаті цієї доби. Паломницький жанр в українській літературі. Ігумен Данило – основоположник української паломницької літератури. Художня своєрідність пам'ятки «Києво-Печерський патерик». Українська латиномовна література.

Тема 3. Українська полемічно-публіцистична література кінця XVI ст.

Виникнення і розвиток полемічно-публіцистичної прози. Діяльність Герасима Смотрицького, Василя Суразького, Герасима Смотрицького Стефана Зизанія. Анонімні твори.

«Тренос» Мелетія Смотрицького. Літературна діяльність Іпатія Потія. Літературна спадщина І. Вишенського. Світогляд письменника, його особливості. Історична основа, проблематика «Послання до єпископів».

Кредит 4. Література XVII-XVIII століть.

Тема 1. Художній світ барокової поезії. Київські поетики та риторики. Панегірична поезія раннього бароко. Провідні жанри поезії: панегірик, елегія, епіграми. Художня своєрідність творів Герасима Смотрицького. Оплакувальні панегірики як жанровий різновид. Своєрідність твору Касіяна Саковича «Вірші на жалібний погреб...».

Тема 2. Проза та драматургія XVII – XVIII ст. Барокова ораторсько-проповідницька проза. Історичні умови розвитку літератури та культури. Нова проповідницька й публіцистична проза. Ораторсько-проповідницька проза. Використання українськими проповідниками стилю бароко, його характерних рис. І. Галятовський: біографічні відомості; творчі здобутки: трактат «Наука, або Спосіб зложення казання», збірка проповідей «Ключ розуміння». Лазар Баранович: суспільно-політичні погляди й літературна діяльність. Творчість Антонія Радивиловського.

Тема 3. Жанрово-тематичні особливості української драматургії XVII-XVIII ст. Ідейно-художня своєрідність драматургії. Інтермедії як форма драматичної творчості. Найдавніші драматичні твори – анонімні інтермедії до драми Якуба Гаватовича. Українська барокова драматургія XVII ст.: драма типу міраклів «Алексеї, человек Божий». П'єса «Слово о збуренню пекла». Особливості сюжету, тема й образи драми. Жанрово-тематичні особливості української драматургії XVIII ст. Історична драма Феофана Прокоповича «Володимир»: особливості характеротворення. Тематика й особливості поетики драми невідомого автора «Милість Божа». Барокова образність драми Георгія Кониського «Воскресеніє мертвих». Вертепна драма XVIII ст.

Кредит 5. Творчий доробок Г. Сковороди у контексті епохи.

Тема 1. Поетична творчість Г. Сковороди. Огляд життя і творчості. Загальна характеристика філософських поглядів та естетичних засад. Характеристика поетичної спадщини Г. Сковороди. Структура збірки «Сад божественних пісень», основні мотиви творів. Пейзажні вірші – нове явище тогочасної української літератури. Біблійна основа творів. Художні особливості пісень Г. Сковороди: ритмічна своєрідність, засоби сатири, особливості мови, алегорична і пряма мова, фольклорна закоріненість, риторичні вигуки і звертання.

Тема 2. Проза Г. Сковороди. Жанрова специфіка прози (трактат, діалог, притча, байка). Ідея спорідненої праці у філософському трактаті «Розмова, звана Алфавіт, чи Буквар світу». Збірка «Байки Харківські». Теоретичні погляди на байки та притчі в передмові до збірки. Художня трансформація філософських ідей у байках «Бджола і Шершень», «Зозуля і Дрізд». Притча «Вдячний Еродій». Педагогічні погляди Г. Сковороди. Темі та художні ідеї притч.

Рекомендована література

Базова

1. Давня українська література. Київ : Центр учб. літератури, 2018. 450 с.
2. Давня література: курс лекцій із дисципліни «Фольклор і давня література» / укладач Г. П. Калантаєвська. Суми : Сумський державний університет, 2015. 71 с.
3. Давня українська література: словник-довідник / авт.-уклад. Б. Білоус, П. Білоус, О. Савенко; за ред. П. Білоуса. Київ : Видавничий центр «Академія», 2015. 208 с.
4. Данькевич Ю.В., Курило Л.М. Давня українська література, нова українська література, новітня українська література: Навчальний посібник. Луганськ: «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», 2010. 224 с.
5. Історія української літератури: у 12. Т. 2: Давня література (друга половина XVI – XVIII ст.). Київ : Наукова думка, 2014. 840 с.
6. Новик О. Історія української літератури (давньої): навч. посіб. для вищ. навч. закл.; Бердян. держ. пед. ун-т ; Ін-т філології. Київ : Центр учб. літ., 2016. 224 с.
7. Руссова В. Барокові джерела української літератури XIX-XXI ст.: практикум. Миколаїв : Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. 68 с.

Допоміжна

1. Астаф'єв О. «Тренос» Мелетія Смотрицького в діалозі із сучасністю. // Слово і час. 2016. № 7. С. 34–46.
2. Баган О. Памва Беринда – символічна постать Галичини. // Дивослово. 2019. № 4. С. 61–63.
3. Білоус П. Давня українська література: засіб пізнання і виховання чи мистецтво слова? // Дивослово. 2017. № 2. С. 12–15.
4. Білоус П. Міф про «древнерусскую» літературу: термінологія та ідеологія. // Слово і час. 2016. № 4. С. 35–40.
5. Білоус П. Постколоніальна рецепція української літератури періоду Київської Русі. // Слово і час. 2015. № 3. С. 87–90.
6. Білоус П. Походження української літератури. // Дивослово. 2017. № 10. С. 49–52.
7. Білоус П., Білоус О. Українська література XI–XVIII ст.: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2009. 424 с.
8. Білоус П., Білоус О. Українська література XI–XVIII ст.: навч. посіб. для самостійної роботи студента. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 360 с.
9. Даниленко М. Реймське Євангеліє як визначальна пам'ятка оригінальної літератури Київської Русі [Електронний ресурс]. // Актуальні питання культурології. 2017. Вип. 17. С. 6–9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apkant_2017_17_5
10. Золоте слово: хрестоматія літератури України-Русі епохи середньовіччя IX–XV століть. Кн. 2: Література високого Середньовіччя (988–1240); Література пізнього Середньовіччя (1240 – середина XV ст.) / За ред. В. Яременка; Упорядн.: В. Яременко, О. Сліпушко. Київ : Вид-во «Аконіт», 2002. 802 с.
11. Золотухін А. Таємниці «Слова о полку Ігоревім» : довідник прихованих текстів першоджерел Київської Русі. Т.1. Миколаїв : [б. и.], 2018. 432 с.
12. Ісиченко Ігор, Архієпископ. Історія української літератури: епоха Бароко (XVII – XVIII ст.). Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Львів : Святогорець, 2011. 568 с.
13. Левченко Н. Біблійна герменевтика в давній українській літературі в межах канону та поза ним [Електронний ресурс]. // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Філологія. 2018. Вип. 78. С. 15–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIFL_2018_78_4
14. Левченко-Комісаренко Т. Життєвий шлях і творчий доробок Антонія Радивиловського. // Слово і час. 2016. № 9. С. 79–91.
15. Пелешенко Ю. Південнослов'янські та західні впливи в києворуському письменстві. // Слово і час. 2016. № 8. С. 90–94.
16. Сліпушко О. Перша державно-літературна декларація Русі-України: до 980-ліття написання «Слова про Закон і Благодать» Іларіона. // Слово і час. 2017. № 6. С. 23–28.
17. Таранець В. Велесова книга (історико-лінгвістичне дослідження): монографія. Одеса : Вид-во КП ОМД, 2015. 173 с.
18. Цілина М. Принципи номінації перекладних літературних пам'яток періоду Київської Русі. // Українська мова і література в школах України : щомісячний науково-методичний та літературно-мистецький журнал. 2015. № 7/8. С. 44–47.
19. Шевченко-Савчинська Л., Балашов К. Давня література: з полону стереотипів. Київ : «Медієвіст», 2012. 114 с.
20. Шевченко-Савчинська Л. Латиномовна проза України кін. XVI – поч. XIX ст. як джерело історичних відомостей. Slavica Slovaca, 2013. 218 с.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (нова)

Кредит 1. Становлення нової української літератури (1798-1840-х рр.)

Тема 1. Нова українська література. Суспільно-історичні та культурні умови її становлення. Історико-літературні передумови творення нової української літератури. Національні основи нової української літератури, періодизація. Період становлення нової літератури. Традиції

давньої української літератури (бурлескно-трагестійної, сатирично-гумористичної літератури та мемуарно-історичної прози). Доба Просвітництва як ідейно-естетичне явище XVIII – поч. XIX ст. Просвітительський реалізм – один із основних літературних напрямів, розвиток сентименталізму й преромантизму в межах Просвітництва. Зародження літературно-естетичної та літературно-критичної думки.

Тема 2. Іван Котляревський – зачинатель нової української літератури. Бурлескно-трагестійна поема «Енеїда» (1798). Ознаки просвітительського реалізму в поемі. Вплив «Енеїди» І. П. Котляревського на розвиток бурлескно-трагестійної поезії (анонімні твори «Вояж по Малій Росії...», «Малоросійські вірші...», «Вакула Чмир», твори Г. Кошиць-Квітницького, П. Данилевського, К. Пузини, П. Білецького-Носенка, К. Думитрашка, П. Кореницького, С. Александрова, Я. Кухаренка). Драматургія І. П. Котляревського. П'єса «Наталка Полтавка» (1819). Особливості жанру. Характер конфлікту. Сценічне життя п'єси. Водевіль «Москаль-чарівник» (1819). Морально-етична суть конфлікту. Розвиток побутово-етнографічної драматургії («Побут Малоросії в першу половину XVIII століття» Р. Андрієвича, «Любка, або Сватання в с. Рихмах» П. Котлярова, «Простак» В. Гоголя); елементи романтизму в побутових п'єсах К.Тополі, Я. Кухаренка, С. Писаревського, К.-А. Гейнча. Балади П. Білецького-Носенка, роман «Зиновий Богдан Хмельницький»; поема «Горпинида, чи Вхоплена Прозерпина» (1818): жанрово-композиційна своєрідність твору, сюжетна основа поеми і художня традиція у репрезентації системи образів; характер зображення традицій та звичаїв українського народу. Літературна діяльність Петра Гулака-Артемівського. Переклади та переспіви у творчості письменника: балади «Твардовський» і «Рибалка». Вірш-послання «Справжня Добрість» (1817).

Тема 3. Г. Квітка-Основ'яненко – перший прозаїк нової української літератури. Григорій Квітка-Основ'яненко – основоположник нової української прози. Повісті та оповідання бурлескно-реалістичного характеру («Конотопська відьма» (1836), «Салдацький патрет» (1833) та ін.) та сентиментально-реалістичні повісті письменника («Маруся» (1832), «Сердешна Оксана» (1838) та ін.). Т. Шевченко, П. Куліш, І. Франко та ін. про прозу Г. Квітки-Основ'яненка. Розширення тематичних горизонтів української драматургії та збагачення її художніми відкриттями Г. Ф. Квітки-Основ'яненка («Сватання на Гончарівці», 1835, «Шельменко-денщик», 1838 та ін.).

Кредит 2. Розвиток жанру байки на поч. XIX ст.

Тема 1. Національні особливості розвитку жанру байки. П. Білецький-Носенко – перший байкар нової української літератури. Педагогічно-просвітительська діяльність П. Білецького-Носенка. Фольклорна основа байок письменника та використання мандрівних байкарських сюжетів. Увага П. Білецького-Носенка до жанру байки-казки. Роль письменника в проведенні у художню творчість філософського потенціалу, збагачення сприйняття явищ життя сатиричним підходом та морально-етичними цінностями. Стильова модель просвітництва і риси романтизму в українській літературі доби: творчість Г. Квітки-Основ'яненка, М. Макаровського, П. Гулака-Артемівського, О. Сомова.

Тема 2. Байка – як визначальна частина творчості П. Гулака-Артемівського. Головні події у біографії митця. Загальна характеристика жанру байки; дефініція байки фольклорного походження та літературної байки. Джерела байкарських сюжетів. Заслуга Г. Сковороди як байкаря в українській літературній традиції. Кваліфікація байки згідно жанрового різновиду. П. Гулак-Артемівський як зачинатель жанру байки у новій українській літературі. Роль митця в поєднанні української та польської літературних традицій. Суть алегоричності і дидактики у байці «Пан та Собака» (1818 р.). Демократична позиція письменника у формуванні образів твору. Висміювання нерозважливого експериментаторства у байці «Солопій та Хівря, або Горох при дорозі» (1819 р.). Проблема міри як верховної мудрості у байці «Тюхтій і Чванько» (1819 р.). Тема свободи – як найвищої цінності життя – в байці П. Гулака-Артемівського «Дві пташки в клітці» (1819 р.).

Тема 3. Новаторство Є. Гребінки-байкаря. Життєвий шлях письменника, етапи його творчої діяльності. Значення виходу в світ «Малороссийских присказок», 1834 р., поетичних та прозових творів митця. Новаторство Є. Гребінки у жанрі байки. Пошук письменником гармонії

між морально-етичною і суспільною візіями життя. Алогізм моралі в байці «Ведмежий суд»; тема відповідності закону правовій основі життя та морально-етичним чинникам у творі. Твір як програма суспільно-правового й індивідуального існування. Тема величч простоти в байці «Пшениця»; концепція добродетності у творі. Пошук істинної цінності особистості у байці «Рожа да Хміль»; суть застереження дядькові Охриму в творі. Сміслова настанова образів Сонця і Вітру в байці Є. Гребінки «Сонце да Вітер». Пошук і розуміння людиною щастя в байці «Мірошник».

Кредит 3. Український романтизм 20-40-х рр. XIX століття.

Тема 1. Розвиток романтизму в Україні 20-40-х рр. XIX ст. Соціально-історичні передумови виникнення романтизму. Етапи розвитку романтизму в Україні та його стильові течії. Перше покоління Харківських романтиків. Діяльність літературного гуртка Ізмаїла Срезневського. Роль митців в утвердженні романтичного руху на поч. 20-х рр. XIX ст. (Орест та Ф. Євелькі, О. Шпигоцький, І. Розковшенко). Друге покоління Харківських романтиків на зламі 1830-1840-х рр. (А. Метлинський, збірка «Думи і пісні та ще дещо», 1839 р., М. Костомаров зб. «Українські балади», 1839р. та «Вітка», 1840р.), тяжіння до ідеологічного осмислення історичної минувшини й сучасності, до протиставлення козацької героїки занепадові національного життя та історичної пам'яті в новочасну добу. Третє покоління Харківських романтиків виокремлюється у 40-ві роки XIX ст. (М. Петренко, Я. Щоголев, О. Корсун); інтимно-сповідальні традиції в ліриці. Виступи в альманасі «Сніп» (Харків, 1841). Продовження інтимно-сповідальних традицій харківських романтиків у творчості безпосередньо не зв'язаного з ними В. Забіли, тонкого лірика, автора популярних пісень-романсів на любовну тему.

Романтична поезія, її найпоширеніші жанри й мотиви у творчості чільних представників (Л. Боровиковський, Є. Гребінка, В. Забіла, М. Петренко). Пісенна лірика поетів-романтиків (С. Писаревського, О. Шпигоцького, О. Афанасьєва-Чужбинського, О. Корсуна).

Тема 2. Багатогранність творчої діяльності М. Костомарова – історика, поета, драматурга, прозаїка, фольклориста, літературного критика. Вплив на формування письменника представників тогочасного українського фольклорного й літературного процесу (П. Гулак-Артемівський, А. Метлинський, Г. Квітка-Основ'яненко, І. Срезневський та його романтично-літературний гурток). Синтез історії, фольклору та романтичної поезії. Загальний огляд історичної драматургії та прози М. Костомарова; уведення в систему жанрів національної драматургії історичної драми, романтичної трагедії («Сава Чалий, 1838, «Переяславська ніч», 1841). Здобутки М. Костомарова у збиранні народної творчості, вивченні народних звичаїв і побуту, в розвитку теоретичних засад народжуваної фольклористики, у виробленні на основі народної естетики літературної теорії нового українського письменства. Місце історичних романів, повістей та оповідань М. Костомарова в російській та українській літературі: художня якість, вірогідність відтворення історичних епох, характерів, побуту, вірність історичній правді.

Тема 3. Галицьке літературне відродження. Культурно-мистецьке відродження на західноукраїнських землях 30-40-х рр. Діяльність «Руської трійці». Джерела постання нової української літератури на західноукраїнських землях: преромантичні віяння; їхні іманентні ознаки – інтерес до своєї, «руської», історії, етнографії, захоплення манускриптами й давніми книгодруками, фольклором, пропаганда народної поезії як джерела естетичної насолоди, творчого натхнення й неперевершеного, на думку тогочасних популяризаторів, взірця для художньої літератури. Спрямування преромантичного руху проти диктату шкільного класицизму, що відбивав ідейні погляди й художні смаки переважно вищого духовенства. Основні ідеали альманаху «Русалка Дністровая» та естетична концепція гуртка «Руська трійця». Заклик «синів Русі» усвідомити власну національну ідентичність і гідність, повернутися обличчям до своєї історичної батьківщини, згуртуватися в боротьбі за її національне відродження, просвітити «руський» ум і прищепити «руському серцю» любов до «муз»; культивування «народного стилю», фольклоризму, етнографічного побутописання, утвердження національно-патріотичних почуттів, пробудження історичної пам'яті, поетизація народу, його звичаїв та обрядів, національної історії, рідної природи, самовираження автономної особистості, увага до індивідуальної людської долі. Три тематичні цикли в поезії М. Шашкевича: громадянська, історична, інтимна. Синтезування фольклорного і літературного первнів, органічне поєднання громадянських мотивів з інтимно-

сповідальними інтонаціями. Оригінальна й перекладацька творчість. Легендарно-історична поема І. Вагилевича «Мадей», близькість до жанру народної героїчної балади; трактування проблеми вождя і народу в творі. Трагічні колізії любовного трикутника, душевні муки закоханих, проблема справжності почуттів і цілісності натур в романтичній баладі-казці «Жулин і Калина». Притчево-алегоричні вірші Я. Головацького; розкриття патріотичних почуттів ліричного героя у поезії. Втілення у творчості «Руської Трійці» (найвіразніше – у М. Шашкевича) трьох основних типів героя: романтично-історична постать ватажка народних мас, романтично-психологічний тип непересічної індивідуальності, яка страждає у пошуках особистого щастя, й просвітницько-романтичний тип сучасної освіченої молодого людини, яка прагне служити національно-культурному відродженню рідного народу.

Тема 4. Українські школи в польській та російських літературах. Історія і культура України крізь призму імперських дискурсів (російського та польського). Українська школа в російській літературі (Василь Наріжний, Василь Капніст, Орест Сомов, Олексій Петровський). Українські теми в польській літературі (Антоній Мальчевський, Богдан Залеський, Северин Гоцинський, Юліуш Словацький, Міхал Грабовський та Міхал Чайковський). Два світи М. Гоголя. Проблема Гоголя в українському літературознавстві. Романтичний характер, яскравий національний колорит збірки «Вечори на хуторі поблизу Диканьки». Змалювання героїчної історії України та її національних характерів у повісті «Тарас Бульба». Проза М. Гоголя як фактор формування нової української літератури. Характер оповіді (нарації) та тип оповідача (наратора) у творах Гоголя, його вплив на розвиток української прози.

Кредит 4. Шевченківський період в новій українській літературі.

Тема 1. Літературний процес 40-60 років XIX століття в контексті світової літератури. Утвердження критичного реалізму. Співіснування романтизму з реалізмом. Діяльність членів Кирило-Мефодіївського братства. Українська періодика. Журнал «Основа» як синтез українознавства початку 60-х років XIX століття. Значення «Черниговського листка». Громади початку 60-х рр.: географія, імена, програмна діяльність. Нові репресії щодо української культури. Валуєвський циркуляр 1863 р.

Тема 2-3. Т. Г. Шевченко – вершинна постать літературного процесу XIX століття, основоположник НУЛ. Перший період творчості (1837-1843). Основні мотиви ранньої творчості: роль поета в житті народу, пошуки іманентної сутності таланту; рання історична міфологізація як вираження національної туги за героїчним минулим; трагічна доля жінки-покритки, романтичні балади фольклорного походження. «Кобзар» 1840 року, його оцінка критиками. Історичні поеми. Життя і творчість періоду «трьох літ» (1843-1845). Історія створення рукописної збірки «Три літа». Сатиричні поеми «Сон», «Кавказ», «Послання...» та ін. і сучасна поетові суспільно-політична дійсність. Тематичне багатство сатиричних поем цього часу: викриття закомплексованості малоросійства, деспотичного ладу, засудження колоніальної політики Росії. Творчість періоду заслання. «Невольничча муза» Т. Шевченка (1847-1857): розмаїття змісту і форми лірики циклу «В казематі», поглиблений психологізм поезій. Викриття кричущих суперечностей феодально-кріпосницької дійсності, тема України, внутрішніх почувань арештанта у творах циклу. Людинознавча сутність «невольниччої лірики». Огляд поетичної спадщини останніх років життя (1857-1861). Ключові мотиви періоду: громадянсько-політичний та медитативно-філософський. Творча постать Т. Шевченка у загальноєвропейському контексті. Багатогранність творчої діяльності митця.

Кредит 5. Прозаїки «Основи».

Тема 1. Пантелеймон Куліш: біографічна канва й науково-публіцистична діяльність. П. Куліш – провідна постать в літературному русі XIX ст. Своєрідність поглядів П. Куліша на історію України та українського козацтва. Роль П. Куліша у розвитку національної свідомості. Видання альманаху «Хата», журналу «Основа». Відбиття поглядів письменника в його чисельній літературно-критичній та публіцистичній спадщині. Оцінка діяльності П. Куліша сучасним літературознавством. Актуальність теорії «хутірної філософії». Поєднання елементів реалізму та романтизму в надбаннях письменника, тематична й художня спорідненість творів з античними, європейськими та східними літературами. Роман П. Куліша «Чорна рада» – перший український

соціально-історичний роман. Проблематика малої прози: оповідання «Орися», «Гордовита пара», «Дівоче серце», «Сіра кобила». Тематична і жанрова різноманітність поезій митця. Збірки «Досвітки», «Дзвін». Афористичність поетичної мови, схильність до оздоблення творів епіграфами; ясність та чіткість художнього вислову (й у прозі також), й особливо у віршах, формулювання крилатих образних сентенцій, стислого й місткого вираження в кількох рядках чи словах власних поглядів, ідеалів, оцінок, характеристик і самохарактеристик, повчань тощо.

Тема 2. Жіноча проза. Участь Марка Вовчка в українській та російській періодиці й загалом мистецькому русі, перекладацька діяльність. Літературна інтерпретація дійсності в художній літературі. Українські оповідання та повісті письменниці – характерне явище переходу української прози від просвітницького реалізму до реалізму класичного. Заглиблення в психологію персонажів збірки Марка Вовчка «Народні оповідання». Повість «Інститутка» – «одна з найкращих перлин нашої літератури» (І. Франко). Нова концепція людини у прозі пошевченківського періоду: розвиток національної свідомості, самоусвідомлення особистості; підвищення рівня суспільної визначеності характерів, їхньої протидії несприятливим обставинам. Романи й повісті Марка Вовчка кінця 60-70-х рр. як художнє розвінчання штучного «демократизму» панівних верств і показ становлення «нових людей», осмислення ролі та місця жінки в громадсько-політичному житті. Формування «нової жінки». «Фемінізм» як соціальний рух і художній пафос. Драматизм жіночої долі у творах Ганни Барвінок. Подолання дискурсу етнографічно-побутових нормативів у творчості письменниці.

Тема 3. Творчість О. Стороженка у літературному контексті 40-60-х рр. Біографія письменника та його творчість в оцінках українських літераторів. О. Стороженко як письменник «національно-історичної школи». Тематика, жанри малої прози письменника та її романтичний характер. Поділ малої прози на три групи: гумористичні оповідання, побудовані на історичних анекдотах; ілюстрації народних приповідок; історичні оповідання на кшталт оповідань-портретів (за М. Зеровим). Легендарно-міфологічна та історична основа твору «Марко Проклятий», його жанр та історія видання.

Тема 4. А. Свидницький як представник шістдесятників XIX ст. Життєвий і творчий шлях. Мотиви, інтонація, ритм і розмір поетичних творів, вплив на нього поезій Т. Шевченка. Прозова творчість. Цикл «Народні оповідання» як художнє розкриття культурних особливостей Поділля. Драматично загострені перипетії оповідань, проблеми моралі, честі, порядності, гуманізму. Виродження старосвітської попівської родини, викликане новими суспільно-економічними і культурно-історичними умовами 30-40-х років XIX ст. у романі «Люборацькі». Проблематика, жанр, сюжетно-композиційна характеристика твору.

Тема 5. Л. Глібов – байкар, поет-лірик, драматург, публіцист, видавець. Продовження української байкарської традиції. Зв'язок зі спадщиною європейського байкарства, ліризація жанру, зорієнтованість на широке реально-предметне зображення народного життя з пошуком у ньому «позитивного розуму». Ідейно-тематична спрямованість байок. Два періоди у творчості Л. Глібова. Поетична спадщина. Ліричні вірші російською і українською мовами. Мотиви кохання, роздуми над плинністю життя, минулістю кохання; зв'язок із українським фольклором.

Творчість С. Руданського. Продовження в ній попередніх традицій, народний погляд на суть соціальних взаємин, фольклорна основа творів. Історичні поеми. С. Руданський – творець жанру співомовки. Риси жанру, тематика, художні особливості. Творча оригінальність поета у жанрі гуморески: прискіплива художня спостережливість, відтворення динаміки ситуації, увага до характеристичності поведінки певного людського типу. Внесок С. Руданського в перекладацьку справу.

Тема 6. Життя і творчість Юрія Федьковича. Естетичні погляди, поетична спадщина, проза. Поєднання романтичних та реалістичних аспектів в творчому надбанні письменника. Індивідуально-психологічна проза: розкриття внутрішнього світу особистості, зосередження уваги на родинно-побутових взаєминах між людьми. Значний вплив на розвиток передової української літератури на Буковині. І. Франко про письменника.

Рекомендована література

Базова

1. Історія української літератури: навчально-методичний посібник / Н.С. Поляруш, А.П. Винничук, В.П. Крупка. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коюбинського, 2017.
2. Калантаєвська Г. Українська література XIX століття : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2016. 237 с.
3. Ковалів Ю. Історія української літератури. Кінець XIX – початок XXI століття. У 10-ти томах: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Видавничий центр «Академія», 2015. 576 с.

Допоміжна

1. Александрова Г. Знаковість і значущість присутності: До 170-річчя Олександра Кониського. // Дивослово. 2006. № 10. С. 58–61.
2. Бернадська Н. Український роман: теоретичні проблеми і жанрова еволюція: монографія. Київ : Академвидав, 2004. 368 с.
3. Богданець-Білоskalенко Н. Біографічні нариси Бориса Грінченка як джерело вивчення історії української літератури XIX ст. // Українська мова і література в школах України. 2018. № 5. С. 38–41.
4. Бондар М. Живопис мелодійного слова: (До 150-річчя Івана Манжури. // Слово і Час. 2001. № 12. С. 16–25.
5. Бузулан Г. Компаративний аналіз двох романів: «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» Панаса Мирного та І. Білика і «Злочин і кара» Ф.Достоевського. // Дивослово. 2004. № 9. С. 19–22.
6. Бунчук Б. Віршування М. Старицького: навч. посібник. Чернівці : Рута, 2004. 48 с.
7. Вертій О. Народні джерела національної самобутності української літератури 70-90-х років XIX століття. Суми : Собор, 2005. 448 с.
8. Вертій О. «Українська ідея» як феномен літератури: народні джерела творчості Павла Грабовського. // Дивослово. 2003. № 3. С. 15–20.
9. Гаврилюк О. Українська література в контексті розвитку суспільства другої половини XIX століття. // Дивослово. 2010. № 8. С. 11–15.
10. Голобородько Я. Інтелектуал, письменник, науковець: життя й аспекти творчої діяльності Бориса Грінченка. // Українська література в загальноосвітній школі. 2005. № 10. С.4–7.
11. Голобородько Я. Духовні імперативи Бориса Грінченка: життєтворчість крізь призматику «херсонського періоду». // Вивчаємо українську мову та літературу. 2007. № 17–18. С. 74–79.
12. Городна О. Розвиток драматургії і театру. Український професійний театр. Труппа корифеїв. // Українська мова та література. 2010. № 38–40. С. 3–8.
13. Гундорова Т. Невідомий Іван Франко: грані ізмарагду. Київ : Либідь, 2006. 359 с.
14. Гурдуз А. Міфопоетична парадигма в українській та західноєвропейській «прозі про землю» кінця XIX - першої третини XX ст. : моногр. Миколаїв : вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2008. 216 с.
15. Гуць М. Маловідомі сторінки з життєпису Олени Пчілки: (Деякі архівні матеріали, пов'язані з відкриттям пам'ятника Іванові Котляревському в Полтаві 1903 року). // Слово і Час. 2005. № 10. С. 58–66.
16. Дрофань Л. Берегиня: [про Олену Пчілку]. Київ : Молодь, 2004. 206 с.
17. Дронь К. Міфологізм у прозі Івана Франка: (імагологічний аспект). Київ : Наукова думка, 2013. 241 с.
18. Зарва В. Дискурс просвітництва в російській та українській прозі 60-80-х рр. XIX ст. Київ : Аспект-Поліграф, 2005. 304 с.
19. Захарченко А. Українська комедія кінця XIX – початку XX століття: жанрові, тематичні, образні доміанти. // Українська мова і література в школах України: щомісячний науково-методичний та літературно-мистецький журнал. 2018. № 12. С. 13–20.
20. Зеров М. Українське письменство. Київ : Основи, 2002. 1301 с.
21. Єременко О. Трансформація художніх засобів інформаційної компресії в малій прозі прозі Б. Грінченка. // Українська література в загальноосвітній школі. 2008. № 3. С. 16–18.
22. Єременко О. Трансформація художніх засобів інформаційної компресії в малій прозі прозі

- Б. Грінченка. // Українська література в загальноосвітній школі. 2008. № 3. С. 16–18.
23. Жулинський М. Слово і доля: [Українські письменники XIX-XX ст.]: навч. посібник. Київ : А.С.К., 2002. 640 с.
 24. Історія української літератури XIX ст. (70-90-ті роки): підручник для студ. ВНЗ: у 2 кн. Кн. 1 / за ред. О.Д. Гнідан. Київ : Вища школа, 2002. 575 с.
 25. Історія української літератури XIX ст. (70-90-ті роки): підручник для студ. ВНЗ: у 2 кн. Кн. 2 / за ред. О.Д. Гнідан. Київ : Вища школа, 2003. 440 с.
 26. Історія української літератури XIX століття: підручник для студ. ВНЗ: у 2 кн. Кн. 1 / за ред. М.Г. Жулинського. Київ : Либідь, 2005. 655 с.
 27. Історія української літератури XIX століття: підручник для студ. ВНЗ: у 2 кн. Кн. 2 / за ред. М.Г. Жулинського. Київ : Либідь, 2006. 712 с.
 28. Історія української літератури та літературно-критичної думки першої половини XIX століття: підручник для студ. ВНЗ / за ред. Галича О.А. Київ : Центр навч. літератури, 2006. 392 с.
 29. Камінчук О. Структурно-типологічні параметри поезії Івана Франка: неокласицизм, просвітництво, романтизм. // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2006. № 7/8. С. 82–100.
 30. Клочек Г. Трактат Івана Франка «Із секретів поетичної творчості» як предтеча української рецептивної поетики. // Слово і Час. 2007. № 4. С. 39–45.
 31. Ковалець Л. «Власним трудом і силою волі...»: штрихи до портрету Євгенії Ярошинської (із першопублікацією мемуарних свідчень). // Слово і Час. 2012. № 2. С. 63–72.
 32. Ковалець Л. Уроки Євгенії Ярошинської. // Дивослово. 2005. № 11. С. 59–60.
 33. Козар Л. «Лицарі духа». Фольклористична діяльність Бориса Грінченка в оцінці Івана Франка. // Слово і Час. 2006. № 9. С. 10–13.
 34. Левчик Н. Михайло Старицький: багатогранність таланту. // Дивослово. 2005. № 12. С. 20–26.
 35. Малютин Н. Явище жанрової інтерактивності у драматургії І. Карпенка-Карого. // Слово і Час. 2008. № 1. С. 53–60.
 36. Новиков А. Апостол українського театру: літературний портрет М. Кропивницького. // Вивчаємо українську мову та літературу. 2005. № 6. С. 12–15.
 37. Новиков А. Марко Кропивницький – фундатор нового українського театру. // Українська мова і література в школі. 2010. №7. С. 4–7.
 38. Новиков А. Нариси з історії українського театру та драматургії: [М.Кропивницький]. // Вивчаємо українську мову та літературу. 2006. № 3. С. 36–39.
 39. Новиков А. Образ української жінки-страдниці в п'єсах драматургів «театру корифеїв». // Дивослово. 2004. № 7. С. 55–58.
 40. Новиков А. Творчість Михайла Старицького в контексті літературно-мистецького процесу доби. // Українська мова і література в школі. 2008. № 4. С.49-54.
 41. Новиков А. Тема духовного здоров'я українського народу в п'єсах драматургів театру «корифеїв». // Українська література в загальноосвітній школі. 2008. № 1. С. 2–5.
 42. Новиков А. Феномен театру корифеїв у контексті світової культури. // Українська література в загальноосвітній школі. 2012. № 10. С. 5–7.
 43. Панченко В. «Великий артист зору»: [І.Нечуй-Левицький]. // Бібліотечка «Дивослова». 2005. № 1. С. 2–19.
 44. Панченко В. Любов і боротьба адвоката Рафаловича. Шкільна версія аналізу повісті І. Франка «Перехресні стежки». / Панченко В. Урок літератури. Кіровоград : ДЛАУ, 2000. С.215–239.
 45. Письменники України: біобібліогр. довідник / упоряд. В. П. Павловська, Л.Ф. Бубнова, Л.М. Сіренко. Київ : Укр. письменник, 2006. 514 с.
 46. Погребенник В. Іван Нечуй-Левицький. 1838-1918. // Українська мова та література. 2004. № 21-24. С.17–29.
 47. Погребенник В. Іван Карпенко-Карий (Іван Тобілевич). 1845-1907. // Українська мова та

- література. 2004. № 21-24. С.50–61.
48. Погрібний А. Класики. Не зовсім за підручником. Київ : Школяр, 2000. 136 с.
 49. Пода О. Історичний роман І.С. Нечуя-Левицького «Князь Єремія Вишневецький»: роздуми над рукописом. // Слово і Час. 2004. № 10. С.44–57.
 50. Поліщук Я. Культурницька місія Бориса Грінченка. // Дивослово. 2007. №7. С.45–47.
 51. Поліщук В. Художня проза Михайла Старицького: Проблематика і особливості поетики романів і повістей письменника: моногр. Черкаси : Брама, 2003. 376 с.
 52. Ротач П. З етюдів до біографії Панаса Мирного. // Слово і Час. 2003. №2. С.76–79.
 53. Соя Б.Г. Вивчення творчості Павла Грабовського в школі: посібник для вчителя. Тернопіль : Підручники та посібники, 2000. 63 с.
 54. Сяндюков І. Зрада і кара: суть історичного конфлікту в трагедії Івана Карпенка-Карого. // Урок української. 2008. № 1/2. С.56–57.
 55. Тетеріна О. Переклад у концепції національної літератури Івана Франка. // Слово і Час. 2007. № 12. С.15–23.
 56. Тихолоз Б. Психодрама Івана Франка в дзеркалі рефлексійної поезії: студії. Львів, 2005. 180 с.
 57. Тихолоз Н. Казкотворчість Івана Франка: (генеалогічні аспекти). Львів, 2005. 316 с.
 58. Годчук Н. Роман Івана Франка «Для домашнього огнища»: простір і час. Львів, 2002. 204 с.
 59. Турчин М. Пропаща доля внука: ще одне прочитання образу Чіпки. // Дивослово. 2004. № 9. С.23–25.
 60. Українська література ХІХ століття: хрест.: навч. посібник для студ. філол. спец. ВНЗ. Київ : Либідь, 2006. 1327 с.
 61. Федоренко Т. Згублене життя: (до компаративного вивчення роману «Повія» Панаса Мирного). // Українська література в загальноосвітній школі. 2003. № 4. С.34–37.
 62. Фіголь О. Вальтерскоттівська концепція історизму в інтерпретації Михайла Старицького. // Література. Фольклор. Проблеми поетики: зб. наук. пр. Київ : Акцент, 2007. Вип. 26. С.201–211.
 63. Чижевський Д. Історія української літератури: Від початків до доби реалізму. Реалізм. Київ, 2003.
 64. Швець А. Злочин і катарсис: Кримінальний сюжет і проблеми художнього психоаналізу в прозі Івана Франка. Львів, 2003. 236 с.
 65. Штонь Г. Т. Г. Шевченко і І. Я. Франко. Поетичні візії України. Онтологічна спільність та відмінність. // Слово і Час. 2008. № 3. С.12–17.
 66. Якубовська М. Пошуки свого шляху: На прикладі роману Івана Франка «Перехресні стежки». // Дивослово. 2006. № 11. С.58–61.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ кін. ХІХ – поч. ХХ ст.

Кредит 1. Українська література на зламі ХІХ–ХХ ст.: передумови та етапи становлення.

Тема 1. Літературний процес в Україні кінця ХІХ – початку ХХ століття: полеміка між прихильниками народництва та модернізму, стильові течії модернізму, їх представники. Основні риси української літератури кінця ХІХ – початку ХХ ст.: активність вторгнення в суспільне життя; інтенсивність пошуків нового художнього методу; стильове і жанрове розмаїття. Вплив визвольного руху і революційної боротьби мас на ідейно-тематичний спектр і пафос літератури. Зростання національної свідомості українського народу. Загальне «оживлення» літературного процесу. Традиційні теми, пошуки їх нових обріїв. Активізація творчості вже сформованих представників реалістичної школи 70-90-х рр. Розширення тематичних обріїв української літератури, шукання нових прийомів узагальнення життєвого матеріалу, нових способів організації сюжетів. Посилення викривального пафосу української літератури. Піднесення української поезії. Еволюція української демократичної прози. Антимілітаристське спрямування творів про Першу світову війну. Активні пошуки й експерименти на теренах синтезу мистецтв.

Експериментальна природа української драматургії кінця XIX – початку XX ст. Гостра філософська проблематика, подолання соціального побутовізму, становлення етнонаціонального різновиду «нової драми».

Тема 2. Зародження модернізму як нового світогляду й мистецького напрямку. Український літературний процес кінця XIX – початку XX ст. – яскраве мистецьке явище, відображення складної та бурхливої епохи. Дискусії щодо генези та природи раннього українського модернізму, співвідношення неоромантизму, символізму, імпресіонізму, неореалізму в українській літературі межі XIX – XX ст.

Кредит 2. Українська проза кінця XIX – поч. XX ст.

Тема 1. Творчість М. Коцюбинського – вершинне досягнення українського імпресіонізму. М. Коцюбинський – видатний український прозаїк межі XIX – XX століть. Життєвий і творчий шлях, засади формування світогляду митця, еволюція у ставленні до народництва. Рання творчість: гуманізм, стилістичні маркери народницької прози. Особливості ідіостилістики дитячих оповідань («Ялинка», «Харитя», «Маленький грішник»). Соціальна проблематика ранніх прозових творів («На віру», «П'ятизлотник», «Ціпов'яз», «Хо»). Автобіографічна психологічна характеристика в образі Тиховича («Для загального добра»). Елементи суміжних мистецтв (музика, живопис) у художніх творах («В путях шайтана», «На камені»). Оповідання «Лялечка». Перевага психологічного малюнку над подієвістю як жанрова ознака твору. Імпресіоністична досконалість творів «На камені», «Цвіт яблуні», «Невідомий», «Intermezzo». Текст як суцільна внутрішня рефлексія. Нові ідейно-естетичні функції пейзажу, портрета, інтер'єру. Епізодична конструкція фабули, суб'єктивна форма нарації. Модерна жанрова палітра творчості (етюд, акварель, лірико-драматична поема в прозі). Близькість до імпресіонізму К. Гамсуна. Оповідання «В дорозі». Полемічні акценти твору. Майстерність портретно-психологічної характеристики. Соціальна проблематика, специфічність образів. Еволюція позиції оповідача. Специфіка психологічного імпресіонізму письменника («Intermezzo»). Перехід до принципово нової форми художнього мислення. Твір як творчий маніфест. Ідейно-естетичні функції імпресіоністичного пейзажу. Побудова твору на «структурі переживання» (Ю. Кузнецов). Сміслові навантаження образів природи. Філософська основа твору. Індивідуально-психологічний та соціально-історичний аспекти імпресіоністичного мислення («Сміх», «Він іде», «Persona grata»). Реакція письменника на реальні події (чорносотенні погроми, репресії проти народовольців), протест проти них. Майстерність художньої деталі. Новела «Сон». Комбінований характер архітекtonіки. Актуалізація ролі високих духовних цінностей у суспільному житті. Повість «Тіні забутих предків» (1911). Синкретизм стильових тенденцій у повісті. Імпресіоністична трансформація фольклорного та міфологічного матеріалу. Філософське осмислення вічних істин. Оповідання «Коні не винні». Деталі-репліки як вузлові акценти відтворення психологічних станів героя. Персоніфікація художньої деталі. Сатиричні прийоми оповіді. Останні твори М. Коцюбинського («Хвала життю!», «На острові»). Гімн перемоги життя над смертю. Символічність образів. Елементи неоромантизму в новелах. «Школа» М. Коцюбинського в українській літературі, її традиції. Подальша доля імпресіонізму в українському письменстві: А. Головка, М. Івченко, В. Підмогильний, М. Хвильовий, Г. Косинка. Місце М. Коцюбинського в історії української літератури. Значення творчості.

Тема 2. Неоромантична проза Ольги Кобилянської. Життєвий і творчий шлях. Участь у феміністичному русі разом із Н. Кобринською, С. Окуневською. Вплив західноєвропейської літератури, філософії, зокрема Ф. Ніцше на формування літературно-естетичних поглядів О. Кобилянської. Тривалий період літературних спроб. Роль І. Франка, О. Маковея, М. Павлика у творчій долі письменниці. Рання творчість. Повісті «Людина» (1894), «Царівна» (1896) у контексті феміністичного дискурсу. Естетизація психологічного малюнку. Рецепція новаторських пошуків О. Кобилянської народницькою критикою (В. Щурат, І. Франко, С. Єфремов). Знайомство з Лесею Українкою, М. Старицьким, М. Лисенком. Твори О. Кобилянської 90-х рр. XIX ст. Нові ідеї, образи. Модерна інтерпретація традиційних тем української літератури («За готар», «Битва», «Банк рустикальний»). Образи жінок-емансипанток та аристократок духу в малій прозі («Valse melancolique», «Природа», «Аристократка»). Нова концепція людини. Тонкий психологічний

малюнок інтелектуального світу героїні і «культура серця». Неоромантична стильова домінанта. Повість «Земля» (1902). Зразок синкретичної стильової інтерпретації «вічної» теми. Трансформація біблійної символіки. Реалістична соціальна основа твору. Відгук на повість (С. Єфремов, І. Франко, Леся Українка, В. Стефаник, М. Коцюбинський). Збірка новел і нарисів «До світа» (1905), повісті «Ніоба», «Через кладку» (1905), «За ситуаціями» (1913) – протест проти беззмістовного існування жінок-інтелігенток у патріархальному середовищі. Новий етап актуалізації у прозі феміністичних мотивів. Неоромантичний дискурс повісті «У неділю рано зілля копала...» (1909). Фольклорна основа твору. Особливості жанру, композиції, система образів. Антивоєнні твори О. Кобилянської. Гуманістична концепція зображення людських доль в антисвіті війни: «Лист засудженого на смерть вояка до своєї жінки», «Назустріч долі», «Юда». Реалізація національної ідеї в романі «Апостол черні» (1926). Творчість О. Кобилянської в контексті розвитку літературного процесу в Західній Україні в 10-30-х рр. ХХ ст. Сучасний стан дослідження творчості письменниці. Постмодерний дискурс рецепції творчості.

Тема 3. Неореалістичні тенденції у прозі та драматургії Володимира Винниченка. В. Винниченко – письменник, політик, громадський діяч, видатний прозаїк і драматург. Участь у революційному русі початку 1900-х рр. Перші кроки в літературі. Збірка новел «Краса і сила» (1906). Публіцистична діяльність. Новаторство прози. Утвердження неореалізму як індивідуальної стильової домінанти. Особливості поетики малої прози («Студент», «Зіна», «Солдатики», «Голота», «Раб краси», «Малорос-європеєць», «Контрасти», «Біля машини»). Тематична, проблемна, образна насиченість малої прози. Соціально-критичний пафос. Відгуки І. Франка, Лесі Українки, М. Коцюбинського про малу прозу В. Винниченка. Демократична і гуманістична спрямованість творчості. Відхід від застарілих літературних стереотипів. Глибокий психологізм розкриття внутрішнього світу героїв, повнота художнього аналізу («Хто ворог?», «Голод», «На пристані», «Галісман»). Твори В. Винниченка про дітей. Збірка «Намисто» (1923). Сюжетні лінії, система образів, портретно-психологічні характеристики, глибоке проникнення у внутрішній світ дитини («Федько-халамидник», «Кумедія з Костем»). Сучасне прочитання малої прози письменника. Романістика В. Винниченка. Жанрові модифікації романів. Своєрідність композиційної структури, ідейно-тематичне спрямування («Чесність з собою», 1911; «Рівновага» 1912; «Записки Кирпатого Мефістофеля», 1916; «Хочу!», 1916). Сюжетні та психологічні колізії. Теорія «чесності з собою» та її реалізація у романістиці. Характер художніх узагальнень. Утопічно-пригодницькі романи («Сонячна машина» 1921-1924; «Нова заповідь», 1931-1933; «Вічний імператив», 1936; «Лепрозорій», 1938; «Слово за тобою, Сталіне!», 1950). Політичні інвективи. Антитоталітарний пафос роману «Слово за тобою, Сталіне!». Соціальна проблематика творів. Майстерність характеротворення. Портретно-психологічна деталь. Філософія «конкордизму» як складова ідейно-композиційної структури романів. Рецепція романістики критикою (М. Зеров, О. Білецький, Г. Костюк, С. Погорілий). Постмодерний дискурс дослідження. Драматургія: жанрова палітра (психологічна драма, комедія). Система морально-етичних конфліктів у драмах «Чорна Пантера і Білий Медвідь» (1911), «Гріх» (1919), «Закон» (1923). Своєрідність інтерпретації соціальних проблем у творах «Щаблі життя», «Великий Молох» (обидва – 1907), «Брехня» (1910), «Молода кров» (1913), «Пригвождені» (1915). Ідея національного відродження у драмі «Між двох сил» (1919). Стильова та філософська основа драматургії В. Винниченка. Публіцистика. Художня своєрідність політичного памфлету «Відродження нації». Щоденники. В. Винниченко у критиці та спогадах. Місце письменника в історії української літератури і культури. Сучасне літературознавство про творчість В. Винниченка.

Кредит 3. Творчість представників «Покутської трійці».

Тема 1. Традиції і новаторство в українській прозі кін. ХІХ – поч. ХХ ст. Творчість В. Стефаніка та ін. представників «Покутської трійці» (Л. Мартович, Марко Черемшина). Життя і творчість В. Стефаніка – видатного новеліста, представника експресіоністичної школи в українській літературі. Період творчих шукань, формування ідейно-естетичних поглядів. Співпраця з Л. Мартовичем («Нечитальник», «Лумера»). Публіцистична творчість. Апробація в публіцистиці тематики і проблематики, надалі розвиненої у прозі. «Поезії в прозі» – перша спроба

модерного відображення дійсності («Городчик до бога ридав», «Раненько чесала волосся», «Амбіції» («Самому собі»). Збірка новел «Синя книжечка» (1899). Проблематика, поетика. Збірки «Камінний хрест» (1900), «Дорога» (1901), «Моє слово» (1905). Жанрова специфіка новел. Тематична палітра. Експресіоністична стильова домінанта. Спроба імпресіоністичних проєкцій у творах «Моє слово», «Дорога». Новели 1916-1933 рр. Збірка «Земля» (1926). Експресія антивоєнної прози. Національно-патріотичне піднесення галицької молоді (новели «Марія», «Сини»). Автобіографічні твори письменника, спогади («Вечірня година», «Давня мелодія», «Каменярі», «Серце», «Марко Черемшина»). Твори В. Стефаніка в кіномистецтві та в контексті світової новелістики.

Тема 2. Життєвий і творчий шлях Леся Мартовича. Розвиток традицій реалістичної сатири, галицьке село в зображенні письменника. Збірки «Нечитальник» (1900), «Хитрий Панько» (1903), «Стрибожий дарунок» та інші оповідання (1905). Продовження реалістичної традиції української прози 2-ої половини XIX ст. Актуальна соціальна проблематика, тематичне розмаїття сатиричних малюнків. Психологічні колізії в оповіданнях. Жанр сатиричного памфлету у творчості письменника («Винайдений рукопис про руський край»), його сатиричні твори в контексті літературної традиції Західної України (І. Франко, А. Крушельницький, В. Стефанік). Повість «Забобон» (1911). Викривальний пафос твору. Масштабна картина життя Галичини напередодні I Світової війни. Місце творчості Л. Мартовича в контексті українського літературного процесу кінця XIX – початку XX ст. Основні риси індивідуального стилю Л. Мартовича.

Тема 3. Марко Черемшина (І.Ю. Семанюк) – талановитий і самобутній західноукраїнський новеліст. Життя і творчість. Перші літературні спроби – поезії, драматургія. Цикл поезій у прозі «Листки». Спроба символістського потрактування актуальних соціальних тем. Алегоричність, фольклорна образність, ускладнена асоціативність творів. Перша збірка «Карби» (1901). Принцип композиції. Новела як фрагмент цілісної мозаїки збірки. Життя Гуцульщини, поневоленої цісарською Австрією. Драматизм людських доль у новелах. Збірка «Село вигибає» (1928). Концепція зображення I Світової війни у творах письменника. Правда розповідь про страшне воєнне лихоліття. Стильові особливості творів. Етнографізм оповідань. Ліризм, доброзичливий гумор, використання гуцульських співанок. Нова історична ситуація на теренах Західної України та її рецепція у прозі письменника. Збірка новел «Верховина» (1929). Показ життя Гуцульщини під час польсько-шляхетської окупації. Художня довершеність оповідання «Верховина». Трагізм людських доль в оповіданнях «Анюта», «Ласка», «Писанки». Значення творчості Марка Черемшини. Самобутність таланту.

Кредит 4. Оновлення української поезії та драматургії в кінці XIX - початку XX століття.

Тема 1-2. Творча постать Лесі Українки в контексті української поезії та драматургії. Життєвий шлях видатної української поетеси, драматурга, перекладача, критика. Світоглядні засади творчості. Формування теоретичних положень модерного мистецтва. Неоромантичний дискурс творчості. Леся Українка як теоретик неоромантизму. Перша збірка поезій «На крилах пісень» (1893). Збірка «Думи і мрії» (1899). Ліро-епічні твори. «Давня казка», «Роберт Брюс, король шотландський», «Одно слово». Філософське осмислення ролі поетичного слова, взаємин вождя і народу. Морально-етичні проблеми в поемах «Віла-посестра», «Ізольда Білорука». Поезія 1900-х років як відгук на світоглядну кризу доби. Модернізм як пошук виходу із кризи. Збірка «Відгуки» (1902). Біблійні та античні мотиви поезії. Спроба європеїзації української літератури. Мотив національної неволі як домінантний у драматургії. Переосмислення біблійних та міфологічних сюжетів («Одержима», 1901; «Вавилонський полон», 1903; «На руїнах», 1904). Драма ідей Лесі Українки («У пуші», 1909; «Лісова пісня», 1911; «Камінний господар», 1912). Міфологічні та світові сюжети драматургії («Кассандра», 1907). Античність як уособлення моделі західноєвропейської цивілізації («Руфін і Прісцилла», 1908). Ідея національної свободи в системі філософських поглядів Лесі Українки («В катакомбах», 1905; «Руфін і Прісцилла», «У пуші»). Неоромантична мистецька модель («Лісова пісня»). Леся Українка як творець нових жанрових

форм драматургії. Творчий доробок Лесі Українки в контексті літературного процесу ХХ ст. Вплив на розвиток українського письменства.

Кредит 5. Розвиток українського символізму кін. ХІХ – поч. ХХ ст.

Тема 1. Творчість представників «Молодої Музи». Виникнення літературного угруповання «Молода Муза» (1907-1909 рр.): М. Яцків, В. Пачовський, П. Карманський, Б. Лепкий, С. Твердохліб, О. Луцький. Позиція І. Франка щодо творчості «молодомузівців». Полярність теоретичних засад символістів та принципів наукового реалізму й реальної критики. Стаття І. Франка «Маніфест «Молодої Музи» (1907) як відгук на статтю О. Луцького «Молода Муза» та виступ проти концепції символістів, що передбачає перехід до невиражального, містичного. Звинувачення «молодомузівців» у нехтуванні національною традицією. Естетична концепція «Молодої Музи». Символістська творчість М. Яцківа: ідея романтичної краси як містичного жаху. Поєднання елементів символізму з натуралістичною оголеністю зображення відворотних сцен, з образністю, що стоїть на межі сюрреалізму. Поезія «болю» П. Карманського. Перша зб. «З теки самовбивці» (1899). Основні мотиви: проблема людського духу й людської етики, контрасти й конфлікти добра і зла, права й обов'язку, туга й скорбота, розпука й безнадія від картин людського горя. Поліфонічність збірки «Пливемо по морю тьми». Поет національної ідеї В. Пачовський. Оригінальність і своєрідність стилю: поєднання фольклорної образності з європейською поезією. «Розсипані перли» (1901) – подія в літературному житті початку століття. Єдина тема – тема кохання. Еротичні мотиви у збірках «На стоці гір» і «Ладі і Марені – терновий огонь мій...» (1912). Акцентована музичність В. Пачовського – предтеча музичного симфонізму П. Тичини.

Тема 2. Символістські тенденції у творчості О. Олеся, М. Вороного, Б. Лепкого. Творчий шлях О. Олеся – поета, драматурга, перекладача. Формування світогляду та естетичні засади творчості. Перша збірка поезій «З журбою радість обнялась» (1907), її мотиви, жанрова палітра. Назва збірки як ключ до усвідомлення домінантних мотивів ранньої поезії. Відгуки І. Франка, М. Рильського про ранню творчість О. Олеся. Збірки 1911-1917 рр. («Поезія. Книга II», «Поезія. Книга III» та ін.). Неоромантичні мотиви конфлікту між духовним і буденним. Творчість Олеся в контексті антитези «народництво-модернізм». Стаття В. Петрова «Проблема Олеся». Драматургія О. Олеся й естетика символізму («По дорозі в казку»). Філософські парадигми драматичних етюдів. Комплекс морально-етичних проблем у драматургії. Творчість періоду еміграції (1919-1944). Основні мотиви творів. Поетична інтерпретація народних казок. Перекладацька діяльність. Поетика творчості. Музичність як одна з основних рис індивідуального стилю. Ромansi О. Олеся (композитори С. Людкевич, К. Стеценко, М. Лисенко, Я. Степовий). Доля творів О. Олеся в Україні. Місце поета в історії української літератури ХХ ст. Європейський контекст творчості.

Біографічні відомості про Б. Лепкого – поета, прозаїка, перекладача, літературознавця, видавця, педагога, художника. Формування світогляду. Участь у львівському літературному угрупованні «Молода муза». Спілкування з Ф. Колесою, І. Франком, В. Стефаником, О. Кобилянською, М. Коцюбинським, В. Пачовським, П. Карманським та ін. Збірки поезій «Стрічки» (1901), «Листки пахнуть», «Осінь» (обидві – 1902), «На чужині» (1904), «З глибин душі» (1905), «Для ідеї» (1911), «З-над моря» (1913) «Доля» (1917) та ін. Жанрова палітра поезій. Меланхолійні медитації Соціальні мотиви, елегійні настрої в циклі «Осінь симфонія». Пейзажна (цикл «Над рікою») та інтимна (цикл «Весна») лірика. Ностальгічні мотиви поезії, проблема еміграції у творах («Журавлі»). Картини війни в поемі «Буря», циклах «Листки Катрусі» і «В лазареті». Трагізм народної долі в поемі «Ноктюрн». Апокаліптичні візії воєнної дійсності («Весна 1915-го»). Фольклорна і біблійна символіка у творах. Громадянський пафос віршів. Рання проза Б. Лепкого. Книги оповідань «З села» (1898), «Оповідання», «Щаслива година» (обидві – 1901), «В глухих куті» (1903), «По дорозі життя» (1905), «Кидаю слова» (1911) та ін. Елементи імпресіоністичної поетики у прозі її лірична настроєвість. Домінування селянської тематики, її лірична настроєвість. Відгуки І. Франка на творчість письменника. Проза 20 – 30-х рр. Жанрова різноманітність. Ліризм як характерна ознака індивідуального стилю. Оповідання і новели з життя селян і священників («Медвідь», «Дочекався», «Пачкар», ін.). Драматизм оповіді. Повісті з сучасного автору життя

«Веселка над пустирем», «Зірка» (обидві – 1929). Історичні повісті «Сотниківна» (1927), «Вадим» (1930), «Крутіж» (1941). Панорама українського життя XVII – XVIII ст. у пенталогії «Мазепа»: повісті «Мотря», «Не вбивай» (обидві – 1926), «Батурич» (1927), «Полтава» (1928 – 1929), «З-під Полтави до Бендер» (1955). Романтичний образ гетьмана І. Мазепи – державного діяча-патріота і людини. Ідея державності України у творі. Одіозні оцінки «Мазепи» в радянському літературознавстві, перегляд їх сучасними дослідниками. Книги спогадів «Казка мого життя. Крегулець» (1936). «Три портрети. Франко-Стефанік-Оркан» (1937), «Казка мого життя. Бережани» (1941). Літературознавчі праці. Перекладацька діяльність. Значення творчості митця.

М. Вороний – поет, перекладач, театрознавець. Трагічний життєвий шлях. Робота в часописах, театральна діяльність. Поетичні альманахи 1900-х років («З-над хмар і долин», «За красою»). Роль М. Вороного у формуванні нового естетичного простору. Поезія М. Вороного як реалізація світоглядних та естетичних позицій. Збірки «Ліричні поезії» (1911), «В сьайві мрій» (1913), «Поезії» (1920 і 1928). Обстоювання естетичних засад символізму М. Вороним. Видання альманаху «З-над хмар і долин» (1903), орієнтація на творення високохудожнього мистецтва, ідея цілісної особистості М. Вороного як прояв аристократизму духу. Поетичні цикли «Разок намиста», «За брамою раю», «Гротески». Урбаністичні мотиви в ліриці поета. Загальносвітові теми, філософські питання у збірках «Ліричні поезії» (1911), «В сьайві мрій» (1913), «Поезії» (1929). Творчість М. Вороного в літературно-критичному дискурсі. І. Франко, О. Білецький про творчість письменника. Постмодерна рецепція творчості. Творчий доробок М. Вороного в літературному процесі ХХ ст.

Рекомендована література

Базова

1. Зарудняк Н. Українська модерна література (кінець ХІХ – початок ХХ століття) : навчально-методичний посібник для студентів філологічних спеціальностей. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. 164 с.
2. Ковалів Ю. Історія української літератури. Кінець ХІХ – початок ХХ ст. Київ : «Академія», 2013. Т.1. 512 с.
3. Ковалів Ю. Історія української літератури. Кінець ХІХ – початок ХХІ ст. : підруч. : у 10 т. Т. 3. Київ : ВЦ «Академія», 2014. 472 с.

Допоміжна

1. Агатангел Кримський – учений, письменник, українець. Зб. наук. праць. Луцьк : Волинська книга, 2007. 116 с.
2. Агеєва В. Апологія модерну: обрис ХХ віку: статті та есеї. Київ : Грані-Т, 2011. 408 с.
3. Врублевська В. Шарітка з Рунгу: Біографічний роман про Ольгу Кобилянську. Київ : Видавничий центр «Академія», 2007. 512 с.
4. Горак Р. Кров на чорній ріллі. Есе-біографія Василя Стефаніка. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 608 с.
5. Гуменюк В. Сила краси. Проблеми поезики драматургії Володимира Винниченка. Сімферополь : ТНУ, 2001. 339 с.
6. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурс раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. Львів : Літопис, 1997. 300 с.
7. Гундорова Т. *Femina melancholica*. Стаття і Культура в гендерній утопії Ольги Кобилянської. Київ : Критика, 2002. 271 с.
8. Дзюба І. У світі думки Лесі Українки. Луцьк : РВВ «Вежа», 2006. 174 с.
9. Дунай П. Українська література кінця ХІХ – початку ХХ ст.: Постаті, стилі, напрями. // Українська мова й література в середніх школах, ліцеях та колегіумах. 2000. № 3, 4, 5.
10. Єфремов С. Вибране: ст., наук. розвідки, моногр. / Упоряд., передм., прим. Е. Соловей. Київ : Наук. думка, 2002. 760 с.
11. Жулинський М. Слово і доля. Навч. посібник. Київ : А.С.К., 2002. 640 с.
12. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. Франківський період. Київ : Факт, 2006. 156 с.
13. Забужко О. *Notre Dame D'Ukraine*. Київ: Факт, 2007. 638 с.

14. Зборовська Н. Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури: Монографія. Київ : Академвидав, 2006. 504 с.
15. Зборовська Н. Моя Леся Українка. Тернопіль : Джура, 2002. 227 с.
16. Зеров М. Українське письменство XIX ст. Від Куліша до Винниченка: Лекції, нариси, статті. Дрогобич : Відродження, 2007. 566 с.
17. Історія української літератури кінця XIX – початку XX століття / За ред. О. Гнідан: У 2-х кн. Київ, 2006.
18. Історія української літератури XX століття: У 2-х кн. Кн. 1 (Перша половина XX століття) / За ред. В. Г. Дончика. Київ : Либідь, 1998. 461 с.
19. Історія української літератури. Кінець XIX – початок XX століття: У 2-х кн. / За заг. ред. проф. О. Гнідан. Київ: Либідь, 2005. 624 с.
20. Кочерга С. Інтелектуальна парадигма культурософії Лесі Українки. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Луцьк : РВВ ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. 176 с.
21. Криловець А. Українська література перших десятиріч XX століття: Філософські проблеми. Тернопіль : Навч. книга, 2005. 256 с.
22. «Листи так довго йдуть...» Знадоби архіву Лесі Українки в Слов'янській бібліотеці у Празі. Київ : Просвіта, 2003. 308 с.
23. Леся Українка та сучасність (Збірники наукових праць, матеріали наукових конференцій «Лесезнавчі читання»). Луцьк, 2003–2010.
24. Леся Українка на сторінках журналу «Слово і час». Бібліографічний покажчик. Луцьк : РВВ ВНУ ім. Лесі Українки «Вежа», 2010. 127 с.
25. Леся Українка: Енциклопедія життя та творчості (на сайті «Мислене дерево»). URL: <http://www.l-ukrainka.name/>.
26. Малютіна Н. Художнє втілення екзистенційного типу мислення в драматургії Лесі Українки. Одеса : Астропринт, 2001. 80 с.
27. Мельничук Я. На вечірньому прюзі: Ольга Кобилянська в останній період творчості. Чернівці: БукРек, 2006. 216 с.
28. Меншій А. «Напоєні красою слів твоїх...»: «школа» М. Коцюбинського в українському постімпресіонізмі: монографія. Миколаїв : Іліон, 2016. 580 с.
29. Мірошніченко Л. Над рукописами Лесі Українки. Нариси з психології творчості та текстології. Київ : Смолоскип, 2001. 264 с.
30. Моклиця М. Модернізм як структура: Філософія. Психологія. Поетика. Луцьк : Вежа, 2002. 390 с.
31. Моренець В. Національні шляхи поетичного модерну першої половини XX століття: Україна і Польща. Київ : Основи, 2002. 327 с.
32. Націософська інтенціональність та її естетичні вияви в українській літературі XIX – XX століть : колективна монографія / За редакцією Петра Іванишина. Дрогобич : Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2014. 272 с.
33. Огнєва О. Східні стежини Лесі Українки. Статті та матеріали. Луцьк : Волинська книга, 2007. 236 с.
34. Островська А. Експресіонізм у творчості В. Стефаніка. Донецьк : ДНУ, 2004. 208 с.
35. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. Київ : Либідь, 1999. 447 с.
36. Павличко С. Націоналізм, сексуальність, орієнталізм: Складний світ Агатангела Кримського. Київ : Основи, 2000. 400 с.
37. Павлишин М. Ольга Кобилянська: Прочитання. Харків : Акта, 2008. 357 с.
38. Панченко В. В. Винниченко: парадокси долі і творчості. Київ : Твім інтер, 2004. 286 с.
39. Панченко В. Рання проза Володимира Винниченка (1902 -1907 рр.). Стаття перша. // Дивослово. 1995. №4. С.3–9; стаття друга // Дивослово. 1996. №3. С.9–14; стаття третя // Дивослово. 1997. №4. С.8–12.
40. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму. Ів.- Франківськ : Лілея- НВ, 2002. 392 с.

41. Поліщук Я. І ката, і героя він любив... Михайло Коцюбинський: Літературний портрет. Київ : «Академія», 2010. 304 с.
42. Скрипка Т. Лариса Косач-Квітка (Леся Українка). Нью-Йорк-Київ : Факт, 2004. 447 с.
43. Скупейко Л. Міфопоетика «Лісової пісні» Лесі Українки. Київ: Фенікс, 2006. 414 с.
44. Український модернізм зі столітньої відстані. Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство. Зб. наук. пр. Вип. X, спец. Рівне, 2001. 267 с.
45. Фрай Н. Великий код: Біблія і література / З англ. перекл. І. Старовойт. Львів : Літопис, 2010. 362 с.
46. Хороб С. Українська модерна драма кінця XIX – початку XX століття (Неоромантизм, символізм, експресіонізм). Івано-Франківськ : Плай, 2002. 413 с.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ XX ст. (перша половина)

Кредит 1. Літературна дійсність 20-30-х років XX ст. у контексті національного та соціального життя.

Тема 1. «Український ренесанс» як вияв національного відродження в українській літературі 20 – поч. 30-х рр. Особливості літературного процесу 1920-х рр. в умовах новітньої естетичної стратегії. Розмаїття стильових напрямів, шкіл, жанрів поетичного світовідчуття. Умовність розмежування творчості за окремими школами і напрямками. Авангардистські та модерністські течії в українській літературі, викликані національно-визвольним рухом (футуризм, експресіонізм, імпресіонізм, сюрреалізм, символізм, неоромантизм), їхнє значення у подоланні народницьких тенденцій. Характеристика літературних угруповань та організацій («Гарт», «Плуг», «Ланка», МАРС, «неокласики», ВАПЛІТЕ, Аспанфут, Нова Генерація, «Авангард», ВУСПП, «Молодняк», «Спілка революційних письменників Західної України»). Роль періодичних видань у циркуляції творчих ідей: «Мистецтво», «Шляхи мистецтва», «Червоний шлях», «Життя і Революція», «Плужанин», «Гарт», «Молодняк», «Універсальний журнал», «Нова генерація», «Гроно», «Жовтень», «Арена», «Літературний ярмарок». Політика «українізації». «Пролетарська ідеологія» та місце в ній «пролетарських», «буржуазних» письменників і «попутників».

Літературна дискусія 1925-1928 рр.: порушення націотворчих проблем; протест проти провінційного українства і міщанства; орієнтація на «психологічну Європу», проголошення «азіатського ренесансу» і «романтики вітаїзму». Роль М. Хвильового у перебізі дискусії. Алогічна ініціатива ВКП(б), підміна естетичних понять політичними, перехід до репресій. Література і тоталітаризм. Диспут «Шляхи розвитку сучасної літератури». Заява групи комуністів членів ВАПЛІТЕ.

Тема 2. Література у межах соціалістичного реалізму: формування канону. Література і тоталітаризм (1930-1940 рр.). Виникнення поняття «Розстріляне Відродження». Запровадження «соціалістичного реалізму». Репресивні заходи влади проти творчої інтелігенції та їх наслідки для української літератури й театру. Репресії, інспіровані СВУ; утворення Спілки Радянських письменників (1934) як свідчення краху літературного життя в Україні. Розгром ВУАН, Всеукраїнської асоціації марксистсько-ленінських інститутів та ін.; вбивство С. Кірова. Третя хвиля політичних репресій. Масове винищення української інтелігенції.

«Соціалістичний реалізм» як штучний напрям у літературі та мистецтві, заснований на підвалинах марксизму-ленінізму в межах тоталітарного режиму. Деформація естетичних категорій, надання їм політичного (вузького) змісту. Запровадження позахудожнього принципу партійності. Дискредитація принципу народності, а в протигагу – використання принципу інтернаціоналізму для нівеляції національного духу письменства. Створення Спілки радянських письменників (1934). Узаконення репресій. Перетворення впокорених радянською владою письменників на «класиків соціалістичного реалізму» (П. Тичина, М. Рильський, В. Сосюра, М. Бажан, Ю. Яновський та ін.). «Адекватна» відповідь О. Корнійчука на запити «соцреалізму». Набутки історичної, історико-біографічної та історико-революційної прози у 30-х рр. («Людолови» З. Тулуб, «Вершники» Ю. Яновського, «Гроза» А. Шияна, «Мати» А. Головка та ін.). Творчі досягнення і прорахунки прози на тему виховання («Ранок» І. Микитенка, «Дуже добре»,

«Десятикласники» О. Копиленка, «Школа над морем» О. Донченка). Поява т. зв. виробничої прози та проблема рівня її художності. Досягнення пригодницької та науково-фантастичної прози («Аргонавти всесвіту» В. Владка, «Шхуна «Колумб» М. Трублаїні тощо). Викриття імперіалізму, фашизму («Поza межами болю» О. Турянського, «Береза» О. Гаврилюка). Розвиток малих прозових жанрів та їх художні якості.

Кредит 2. Ідейно-естетичні пошуки української поезії 20-х – початку 30-х років.

Тема 1. Український символізм як перехідний стиль епохи. Трансформація принципів і прийомів символізму. Український символізм як перехідний стиль епохи. Спроби організаційного оформлення символістів («Біла студія», «Музагет»). Поетика символізму. Національні джерела українського символізму. Особливості українського символізму в поезіях його чільних репрезентантів (Яків Савченко, Дмитро Загул). П. Г. Тичина: творча доля. Оптимістичний характер ранньої творчості поета. Збірка «Сонячні кларнети» (1918) як епохальне явище української поезії початку ХХ ст. Поняття «кларнетизм» (Ю. Лавріненко) як концентрація світотворчої енергії української ментальності; метафорична концепція збірки. Художнє осмислення національного пробудження в ліричній поемі «Золотий гомін». Поліфункціональний синтез стильових тенденцій у першій збірці П. Тичини. Риси модернізму у змалюванні трагічної долі України. Використання біблійних образів у циклі «Скорбна мати». Збірка «Замість сонетів і октав» (1920) як художній документ національної катастрофи часів революції. Пошуки нових зображально-виражальних засобів у збірках «Плуг» (1920), «Замість сонетів і октав» (1920), «Вітер з України» (1924) з їх традиційними формами, авангардистськими, модерністськими системами віршування. Невдала спроба поєднати конструктивістські принципи з комуністичними ідеями у збірці «Чернігів» (1931). Поема-симфонія «Сковорода» як свідчення згасання енергії у творчості П. Тичини; перехід на віршовану ілюстрацію більшовицької політики. Конформістські тексти пізнього П. Тичини з її портретуванням тоталітарної дійсності. Творче осяяння автора у воєнний та повоєнний періоди творчості. Оцінка творчості поета у критиці та літературознавстві.

Тема 2. Український неоромантизм – потужна творча сила літератури 20-х-поч. 30-х рр. (В. Сосюра, О. Влизько, М. Бажан). Основні риси, національний пафос. Творчість В. Сосюри. Героїка революційної боротьби, багатство внутрішнього світу людини в ранніх поетичних збірках «Поезії» (1921), «Червона зима» (1922), «Осінні зорі» (1924), «Сьогодні» (1925) та ін. Поетичні епоси В. Сосюри «Тарас Трясило» (1925), «Мазепа» (1929). Мотиви неспівського і передкультуртвського періодів. Інтимна лірика поета, майстерність автора у відтворенні внутрішнього світу. Патріотичні мотиви в ліриці періоду Другої світової війни. Роман «Третя Рота» і поема «Розстріляне безсмертя» як щире і правдиве слово про трагічну історію України і власну драму автора в період тоталітарного режиму.

Тема 3. Естетична концепція лірики «неокласиків». Органічне поєднання традицій класики із модерними творчими пошуками «неокласиків». М. Зеров – теоретик української «неокласики», видатний майстер поетичного слова, перекладач, історик літератури. Збірка «Камена» (1924) як зразок високих орієнтирів та відданості давньоримським кумирам, французьким парнасцям. Грунтовні дослідження М. Зерова-літературознавця і критика, перекладна творчість поета. Життєвий і творчий шлях М. Рильського, поета, перекладача, критика, мистецтвознавця. Пошук гармонії та краси в житті й природі, осмислення культурної історії людства, античні образи й мотиви, проблеми мистецтва в потрактуванні поета. Збірки неокласичного періоду: «На білих остовах» (1910), «Під осінніми зорями» (1918), «Синя далечінь» (1922), «Крізь бурю і сніг» (1925), «Тринадцята весна» (1926) та ін. Особливості стилю М. Рильського. Висока художня майстерність П. Филиповича. Біографія, поетична спадщина (збірки «Земля і вітер» (1922), «Простір» (1925): філософські мотиви, довершеність поетичних форм. Творча еволюція від символізму до неокласицизму М. Драй-Хмари. Біографічні відомості. Літературна творчість (збірка «Проростень» (1926), неопублікована збірка «Сонячні марші»). Творча еволюція, відродження українського сонету. Історія сонету «Лебеді». Літературознавчий доробок. Переклади. Доля і творчість Юрія Клена. Перекладацька діяльність і оригінальна літературна творчість. Поема «Прокляті роки» (1937), новітня епопея «Попіл імперій» (1947).

Збірка «Каравели» (1943). В. Домонтович єдиний прозаїк у гроні «неокласиків», письменник, літературознавець, філософ, історик, мовознавець, розвідник.

Є. Плужник – майстер ліричних медитацій-роздумів про драматичні сторони тогочасної дійсності, кривавий терор революції. Історіософські мотиви у поглядах на минуле і сучасне життя; своєрідність пейзажної лірики та новаторство інтимної (утвердження у символічних образах вічної краси кохання). Екзистенціальна природа світосприйняття. Новаторський внесок поета-експресіоніста в українську поезію 20-х рр. (зб. «Дні» (1926), «Рання осінь» (1927), «Рівновага» (1943). Драматична дійсність у художньому світі поета («Розстрільний цикл»). Мотиви, образи, поетика. Сильова еволюція від імпресіонізму до неоромантизму, неокласицизму. Гуманістична концепція поеми «Галілей» (1925); «Канів» (1925). Інший мистецький доробок: проза, драма, переклади. Роман «Недуга» (1928). П'єси «Професор Сухораб» (1929), «У дворі на передмісті» (1929), «Змова у Києві» (1933). Експресіонізм як явище в українській поезії 20-х рр. Елементи поетики експресіонізму в творчості Т. Осьмачки, М. Бажана.

Тема 4. Український авангардизм. Нова концепція світу й культури в маніфестах та програмах. Пошуки нових виражальних засобів для передачі віку техніки й цивілізації, введення урбаністичних мотивів з його елементами епатажу, деструкцією мистецтва, скандалом. Роль Михайля Семенка в культивуванні футуризму. Поет-експериментатор, впроваджувач авангардних тенденцій в українській ліриці 20-х років. Протиставлення традиційній «сільській» тематиці урбаністичного кола тем. Змістова новизна, деструкція традиційної форми вірша (збірки «Prelude», «Дерзання», «Кверофутуризм», 1913-1914 рр.). Етапи еволюції футуризму. Нова Генерація із псевдохудожньою поезією з її ілюстрацією політики компартії. Розгубленість маніфестів і літературної творчості футуристів. В. Поліщук – талановитий представник конструктивізму як одного з відгалужень українського авангардизму, майстерне володіння верлібром («На мавський Великдень»).

Кредит 3. Проблемно-тематичне й жанрово-стильове розмаїття прози 20-30-х рр.

Тема 1. Традиція малої прози в українській літературі. Переорієнтація в системі жанрів (етюди, ескізи, акварелі, шкци, нариси, новели, оповідання). Звернення до нових тем, зумовлених змінами в суспільно-політичному житті країни. Український роман 20-х років ХХ ст.: вектори художнього пошуку. Жанрово-стильове розмаїття української прози. Поява нового в українській літературі жанру «химерної» прози (переплетення фантастики, уяви, реальності з елементами містифікації, позареальної екзотики (повісті М. Йогансена «Подорож ученого доктора Леонардо та його майбутньої коханки прекрасної Альцести в Слобожанську Швейцарію» та «Неймовірні авантюри дона Хозе Перейра в Херсонському степу»). Інтерес до створення безфабульних, безсюжетних творів-мініатюр (потік емоцій, потік свідомості в Г. Михайличенка). Розвиток детективного жанру, інтерес до чисто авантюрного сюжету (О. Слісаренко, Ю. Смолич). Прийом інтелектуального біографізму у творчості В. Домонтовича («Аліна і Костомаров», «Романи Куліша»). Продовження розвитку традиційної реалістичної прози, хоча й далекої від описовості, збагаченої елементами орнаментальності, імпресіонізму, поєднання її з романтикою нового життя (Ю. Яновський, Г. Косинка, В. Підмогильний, А. Головка та ін.). Підпорядкування літератури політиці та ідеології, засилля політичних гасел, стандартних суперечностей між комуністами, їх класовими ворогами, домінування показу не людини, а виробничих процесів (на поч. 30-х рр.).

М. Хвильовий – лідер національного відродження в літературі 20-х рр., активний учасник літературної дискусії 1925-1928 рр. Біографічні відомості. Основні етапи творчого шляху письменника, жанрово-стильова характеристика. Естетичні та політичні орієнтації М. Хвильового. Традиції М. Коцюбинського. Дебют М. Хвильового як поета-авангардиста (збірки «Молодість», 1921; «Досвітні симфонії», 1922; поема «В електричний вік»). Збірка новел «Сині етюди» (1923) як нове явище в історії української прози 1920-х рр. Еволюція автора від імпресіоністичної манери з ознаками неоромантизму та експресіонізму до неореалізму. Загострення протистояння уяви та дійсності («Арабески»); високої мети та шляхів, що компрометують і унеможливають її («Кіт у чоботях», «Редактор Карк» та ін.); викриття антилюдської суті більшовицької революції («Я (Романтика)», «Мати», «Брати»). Критичний струмінь у викривальній прозі М. Хвильового («Іван Іванович», «Повість про санаторійну зону» та ін.). Порушення важливих проблем національно-

культурного відродження України в романі «Вальдшнепи» (1926). Літературно-публіцистичні статті «Камо грядеши», «Думки проти течії», «Апологети писаризму», «Україна чи Малоросія» як реакція на викривлену дійсність. Вплив письменника на розвиток української літератури 1920-х рр.

В. Підмогильний – «блискучий новеліст ХХ ст.» (В. Шевчук). Біографічні відомості. Джерела та естетична програма творчості. Проза письменника в світлі основних концептуальних засад екзистенціалізму. Особливості неореалізму в українській літературі 1920-х рр. Рання творчість В. Підмогильного, перші психоаналітичні оповідання: «Добрий Бог», «Гайдамака», «Пророк». Вплив В. Винниченка і європейської класики на В. Підмогильного (зокрема французького модерного роману). Прояв філософського скептицизму в оповіданні «Комуніст». Повість «Остап Шаптало» з її підґрунтям фрейдизму. Тематичне розмаїття, психологізм та модерністські засоби характеротворення «цілісної» людини у новелістиці письменника. Реалістичні новели про голод: «Проблема хліба», «Собака», «Син» та ін. Твори, присвячені українським визвольним змаганням («Повстанці», «Третя революція»). Конфлікт особистості та колективістської ідеології («Сонце сходить», «Історія пані Ївги»).

Г. Косинка – письменник-новеліст, перекладач доби розстріляного відродження. Біографія. Основні збірки новел та оповідань («На золотих богів» (1922); «В житах» (1926); «Політика» (1927); «Вибрані оповідання» (1929). Проблематика (відображення українського села в розбурхані революцією 20-ті рр., складна доля селянина; перші репресії в Україні; автобіографізм новелістики). Особливості імпресіоністського стилю Г. Косинки (лаконізм, психологізм відтворення літературних характерів, уривчастість фрази, поетичність прози, експресивність, романтична піднесеність, сконденсованість думки, яскраві художні деталі). Поєднання неореалістичних та експресіоністських стильових ознак.

Тема 2. Український роман 20-х років ХХ ст.: вектори художнього пошуку. Прийом інтелектуального біографізму у творчості В. Домонтовича («Аліна і Костомаров», «Романи Куліша»). Розвиток детективного жанру, інтерес до авантюрного сюжету (О. Слісаренко, Ю. Смолич). Поява нового в українській літературі жанру «химерної» прози (переплетення фантастики, уяви, реальності з елементами містифікації, позареальної екзотики (повісті М. Йогансена «Подорож ученого доктора Леонардо та його майбутньої коханки прекрасної Альцести в Слобожанську Швейцарію» та «Неймовірні авантюри дона Хозе Перейра в Херсонському степу»).

В. Підмогильний – творець українського модерного та екзистенціалістського роману. Інтелектуально-психологічний роман «Місто» як новий етап розвитку української літератури та перший урбаністичний роман. Драма українського маргінала. Доля національного відродження в романі «Невеличка драма». Проблема раціонального та ірраціонального в «Повісті без назви». Перекладацька діяльність.

Ю. Яновський – письменник, кіноредактор та кіносценарист. Естетичні засади творчості. Рання романтична проза (елементи імпресіонізму та сюрреалізму). Збірка «Мамутові бивні» (1925). Концепція романтичного героя. Вплив європейського неоромантизму (Дж. Лондон, Дж. Конрад). Збірка «Кров землі» (1927). Ю. Яновський і розвиток кінематографу 20-х років. Романістика 20-30-х років. Новаторський характер, проблематика «Майстра корабля» (1928). Типологічна спорідненість «Чотирьох шаблів» (1930) з поетикою українського народного епосу; проблеми людської гідності, показ трагедії громадянської війни і долі «втраченого покоління». Історична правда й життєві реалії як поштовх до художнього узагальнення соціалістичних «Вершників» (1935); ідея протиставлення загальнолюдських цінностей класовим.

Кредит 4. Українське театральне та кіномистецтво 1-ої пол. ХХ ст.

Тема 1. Естетичні засади «Молодого театру» та «Березолію».

Розквіт української драматургії 20 – на поч. 30-х рр. Динамічний розвиток українського театру у двох напрямках: з дотриманням побутово-етнографічних традицій «корифеїв» (Г. Юра) та спрямуваннях до модерністських віянь («Березіль», режисер Лесь Курбас). Художні пошуки у драматургії Я. Мамонтова, М. Ірчана, І. Дніпровського, К. Буревія, І. Кочерги, І. Микитенка. Дискусії довкола завдань, місії театру. Продовження традицій Лесі Українки, В. Винниченка, О.

Олеся – творців модерного українського театру. Лесь Курбас та українське театральне мистецтво. Естетичні засади «Молодого театру» й театру «Березиль». Еволюційний характер розвитку українського театру від масово-агітаційного (1917-1919) до психологічного (театри ім. Т. Шевченка, І. Франка).

Тема 2. М. Куліш – драматург-новатор, основоположник новітньої драматургії. Дебют М.Куліша п'єсою «97», її постановка у театрі ім. І. Франка (Харків). Драми «Комуна в степах» (1925, 1931) та «Прощай, село!» (1933) як продовження авторської трилогії про село, вплив комуністичної ідеології. «Отак загинув Гуска» (1925) перший трагіфарс, поглиблений у сатиричній комедії «Хулій Хурина» (1926). Катастрофа революційного фанатизму у мелодрамах «Зона» (1926), «Закут» (1929). Викриття хворобливості соціалістичної дійсності у трагікомедії екзистенціального змісту «Народний Малахій» (1928). Актуальність мовної проблематики в Україні (комедія «Мина Мазайло»): звернення до традиції світової драматургії («Міщанин-шляхтич» Ж.-Б. Мольєра). Полеміка М. Куліша з «Днями Турбіних» М. Булгакова, продовження цієї полеміки у п'єсі «Патетична соната», схваленій зарубіжною критикою (Ф. Вольф) та осудженій більшовиками. Вертепна побудова «Патетичної сонати», циклічна організація художнього часу в драмі «Маклена Граса» (1932-1933); еклезіастівський пафос і філософія безнадії, зумовлена реаліями репресивної диктатури. Співпраця М. Куліша з «Березолем», його участь у діяльності ВАПЛІТЕ, Пролітфронт.

Тема 3. Кінодраматургія. О. Довженко – один з основоположників національного кінематографа. Творча еволюція кіномитця: від короткометражних розважальних комедій («Вся-реформатор», 1926 та «Ягідка кохання», 1926 до естетичної довершеності фільму «Земля» (1930) та однойменної кіноповісті. Утвердження ідеї невмирущості української нації в роки Великої Вітчизняної війни в кіноповісті «Україна в огні» (1943). Проблематика малої прози О. Довженка періоду війни: трагедія українського народу в умовах війни, його великі фізичні й моральні втрати; нівеляція національних цінностей та орієнтирів; проблема історичної пам'яті (оповідання «Ніч перед боєм», «Мати», «Відступник», «Стій, смерть, зупинись!», «На колючому дроті», «Хата», «Тризна» та ін.). «Щоденник» (1941–1956) О. Довженка як гуманістичний документ, протест проти тоталітаризму. Повеєнна творчість. Літературна історія кіноповісті «Зачарована Десна» (1942 – 1956). Кіноповість «Поема про море» (1956) як фарс над життям. Реєстр морально-етичних питань і конфліктів твору: проблема виховання нової людини, єдність матеріального й духовного, окремого й загального, індивідуального й суспільного, взаємозалежність науково-технічного прогресу й прогресу людини (проблеми, що освоюватиме вітчизняна література згодом, у 60-70-ті роки). Ознаки новаторської поетики митця.

Тема 4. Сатира і гумор. Розширення можливостей гумору і сатири у творчості Остапа Вишні, В. Чечвянського, Костя Котка, Ю. Вухналя. Засудження великодержавного шовінізму та малоросійської закомплексованості в гуморесках Остапа Вишні «Дещо з українознавства», «Чухрайці», «Чукрен». Оксиморонна семантика та стилістичний колорит його творів. Ідейно-тематичне та жанрове багатство. Гуманістична наснаженість творчості, панорамність тематично-проблемних зацікавлень в усмішках: «Вишневі усмішки сільські», «Вишневі усмішки кримські» (1925), «Українізуймося» (1926), «Вишневі усмішки театральні», «Моя автобіографія» (1927). Табірний щоденник «Чиб'ю, 1934» як історичний документ тоталітарної епохи. Збірки «Мисливські усмішки» (1958). Роль Остапа Вишні у творенні української сатири.

Кредит 5. Літературний процес на Західній Україні в період міжвоєнного двадцятиліття. Творчість митців в еміграції.

Тема 1. Особливості літературного життя в Галичині. Запровадження заідеологізованої прокомуністичної літератури (літературне угруповання «Горно», щомісячник «Вікна»). Поява журналу «Логос»; гуртування довкола письменників з католицькою орієнтацією. Періодичні видання, їх специфіка («Літературно-науковий вісник», «Дзвони», «Дажбог», «Ми»). Українська стрілецька поезія (М. Ірчан, В. Бобинський, Ю. Шкрумеляк, Р. Купчинський, О. Бабій) як «фактор пробудження національної свідомості, державницьких змагань народу» (М.Ільницький); як літературне явище становить собою перехідну ланку між символізмом початку століття і новим поколінням поетів, які виступили на початку 30-х років.

Літературно-мистецькі школи, угруповання. Літературна група «Митуса» (В. Бобинський, О. Бабій, Р. Купчинський, Ю. Шкрумеляк), її стильові пошуки. Письменники націоналістичної групи від «ЛНВ» до «Вісника» (Є. Маланюк, Л. Мосендз, О. Теліга, О. Ольжич, Ю. Клен («вісниківська квадрига»), О. Стефанович, Ю. Липа. Об'єднання католицьких літераторів «Логос» (О.Мох /Орест Петрійчук, С. Семчук, Г. Лужницький /Меріям/). Група літературно-мистецького місячника «Назустріч» (М. Рудницький, С. Гординський, Ю. Косач); «Дзвони» (Наталена Королева, Б.-І. Антонич, У. Самчук, К. Гриневичева); «Дажбог» (Є. Пеленський, Б.-І. Антонич, Б. Кравців). Письменники радянофільської орієнтації (група «Горно» (О. Гаврилюк, Я. Галан, П. Козланюк, С. Тудор), журнал «Вікна»). Група журналу-місячника «Нові шляхи» (А. Крушельницький, Ю. Косач).

Б.-І. Антонич. Доля і творчість. Унікальна постать Б.-І. Антонича в історії української літератури. Яскрава національна характерність його творчості. Пізнання філософських істин світу через культ природних сил і поетичних вірувань нашого народу. Збірка «Привітання життя» (1931), «Три перстені» (1934), «Книга Лева» (1938), «Зелена Євангелія» (1938). Літературознавча діяльність Б.-І. Антонича.

Тема 2. Тематичний діапазон і стильове розмаїття літератури в екзилі.

Еміграція як соціально-політичне і духовно-культурне явище. Центри української еміграції (Відень, Берлін, Париж, Варшава, Прага). Українські видавничі, освітні, культурні осередки. Друковані органи «Нова доба» (Відень, 1920–1921), «Веселка» (Каліш, 1922–1923), «Нова Україна» (Прага, 1922–1928), «Тризуб» (Париж, 1926–1939), «Ми» (Варшава, 1933–1939). «Празька школа»: естетична концепція, принципи літературної діяльності, перші публікації. Доктрина «державницької літератури». Самобутня творчість поетів з яскраво вираженою «філософією чину»: О. Ольжича, Л. Мосендза, Ю. Клена (О. Бургардта), Н. Лівницької-Холодної, О. Лятуринської, О. Стефановича та ін. Обстоювання потреби виховання національного чину при визнанні автономності мистецтва, полеміка з цього приводу з Д. Донцовим, публікації творів «пражан» у редактованому ним часопису «Вісник» (1933–1939); до 1933 – «Літературно-науковий вісник». Художня позиція літературної групи «Танк» (Варшава) та її прихильників (Ю. Липа, Н. Лівницька-Холодна, Є. Маланюк та ін.). Перегук творчих настанов «Празької школи» з орієнтаціями покоління «розстріляного відродження». Апеляції до національно-культурної традиції при подоланні гальмівних, неадекватних історичним вимогам рис ментальної свідомості. Утвердження нового, діяльного типу українця, екстраполяція його до дійсності міжвоєнного покоління, періоду Другої світової війни.

Є. Маланюк. Формування митця у міжвоєнний період; заснування журналу «Веселка» (1922–1923). Вплив на кристалізацію концепції творчості представників «Празької школи». Синтез неоромантичних, символістських та «неокласичних» тенденцій; критичне ставлення до авангардизму; акцентація дисципліни поетичного мислення. Загострення антитетичної символіки в образах «степової Еллади» і потворної «чорної Еллади», «Антимарії» як взаємовиключний прояв України. Жорстка, експресивна вольова манера поетичного мовлення Є. Маланюка (зб. «Стилет і стилос», 1925; «Гербарій», 1926; «Земля і залізо», 1930; «Земна Мадонна», 1934; «Перстень Полікрата», 1939). Любовна лірика Є. Маланюка. Літературно-критична, громадська діяльність.

Ю. Дараган. Життєвий і творчий шлях. Збірка поезій «Сагайдак» (1925) – філософія оптимізму, боротьби, мотиви «бронзи і металу», відтворення образів поетичного світу княжої України, цикл «Луна минувшини».

О. Ольжич – науковець, революціонер, поет. Поезія О. Ольжича в контексті групи «Вісника» Д. Донцова. Мотиви праісторії людства, ідея циклічності культур у збірці «Рінь» (1935). Образ незламного борця, української революційної дійсності у зб. «Рінь» та «Вежі» (1940). Поема «Городок» (1932), цикл «Незнаному воякові» (1935). Зб. «Підзамче» (1946) – «жива душа в державній бронзі» (Ю.Шевельов). Єдність особистого і загального. Публіцистика О. Ольжича.

О.Теліга – «поетка вогненних меж» (Д. Донцов). Лірико-біографічна поезія, громадянські мотиви творчості. Посмертні збірки «Душа на сторожі» (1946), «Прапори духа» (1947), «На чужині» (1947). Співробітництво у «Віснику» Д. Донцова. Членство в ОУН, праця в Культурній

Рефентурі. Вірність національно-визвольній ідеї як визначальна риса світобачення О. Теліги. Концепція нового мистецтва в публіцистиці О. Теліги.

О. Лятуринська – поетеса, малярка скульпторка, фольклористка, перекладачка, дитяча письменниця. Поетичні зб. «Гусла» (1938), «Княжа емаль» (1941). Шукання нового слова в поєднанні з глибоким патріотизмом, бойовим духом, мужністю і ніжністю.

Вплив французького символізму та російської поезії срібного віку (Анна Ахматова) на поетичні збірки Н. Лівицької-Холодної «Вогонь і попіл» (1934), «Сім літер» (1937). О. Стефанович. Історична тематика з княжих та козацьких часів, зображення боротьби українського народу за незалежність у поетичних збірках «Поезії» (1927), «Stefanos – 1» (1938). Л. Мосендз – поет, новеліст, повістяр. Поетична збірка «Зодіак» (1941), поеми «Канітферштан» (1945), «Волинський рік» (1948).

Рекомендована література

Базова література

1. Історія української літератури ХХ – поч. ХХІ ст.: у 3-х т. /За ред. В.І. Кузьменка. Київ : Академвидав, 2014. Т.1. 536 с.
2. Історія української літератури. Кінець ХІХ – поч. ХХІ ст. : підруч. : у 10 т. Т.4 : У сподіваннях і трагічних зламах. Київ : ВЦ «Академія», 2015. 576 с.
3. Ленська С. Українська мала проза 1920–1960-х років: на перетині жанру і стилю: монографія. Полтава : ПолтНТУ, 2014. 656 с.
4. Філатова О. Автор і текст у системі соцреалізму: монографія. Миколаїв : Іліон, 2017. 244 с.
5. Філатова О., Казанжи О. Українська література 20–30-х років ХХ століття: основні тенденції розвитку й естетична стратегія: навч. посібн. Миколаїв : Іліон, 2013. 235 с.

Додаткова

1. Бойко Г. Творчість Євгена Маланюка. // Українська мова та література. 2004. № 11. С. 30–35.
2. Бойко Л. Порівняння в ідіостилі Євгена Маланюка. // Вісник Запорізького осередку вивчення української діаспори. Вип. 6. Запоріжжя. 2008. С. 125–133.
3. Веретейченко І. Українськість та європейськість у літературній дискусії 20-х роках ХХ століття. // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. 2009. № 3 (166), Ч. І. С. 25–31.
4. Голик О. «Я волю полюбив державну», або «життя, зіткане із переходів та ісходів». Цикл уроків за творчістю Є. Маланюка. // Українська мова й література в школах України. 2014. № 12. С. 48–50.
5. Голобородько Я. Архітектонічна партитура комедії Миколи Куліша «Мина Мазайло». // Слово і час. 2002. № 12. С. 11–19.
6. Голобородько Я. Духовний подіум М. Куліша. // Дивослово. 2002. №12. С. 10–13.
7. Голобородько Я. Художньо-інтелектуальна аура Миколи Куліша. // Українська література в загальноосвітній школі. 2003. №1. С. 43–49.
8. Гон М. Послав я в небо свою молитву (Біблійна образність збірки П. Тичини «Сонячні кларнети»). // Українська література в загальноосвітній школі. 2001. № 2. С. 20–25.
9. Грищенко В. Парадокси розстріляного пророка (Трагічні обставини голоду на початку 20-х років у п'єсі М. Куліша «97»). // Українська література в загальноосвітній школі. 2000. № 6.
10. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискусія раннього українського модернізму. Київ : Критика, 2009. 441 с.
11. Дем'яненко С. «Мушу випити келих до краю...» Вивчаємо життя і творчість Євгена Маланюка. // Дивослово. 2014. № 11. С. 7–32; № 12. С. 14–24.
12. Дзюба І. Пастка. Тридцять років зі Сталіним. П'ятдесят років без Сталіна. Київ : Криниця, 2003. 144 с.
13. Дунай П. Павло Тичина – знакова постать розчакнутої душі. // Українська мова і література. 2004. травень. число 19. С. 3–9.
14. Дуняшенко Н. Вивчаємо творчість Євгена Маланюка : До 115-річчя від дня народження поета. 11 клас. // Вивчаємо українську мову та літературу. 2012. № 8. С. 8–20.

15. Енциклопедія постмодернізму / [ред. Ч. Енквіста, В. Е. Тейлора]. пер. з англ. Київ : Основи, 2003. 504 с.
16. Жила С. Особливості вивчення п'єси М. Куліша «Маклена Граса» // Українська література в загальноосвітній школі. 2001. №5. С. 39–46.
17. Зеров М. До вершин української культури поетичного слова ХХ ст.: (творчість Максима Рильського : ранній період). // Народна творчість та етнографія. 2001. № 3. С. 75–82.
18. Кавун Л. «М'ятежні» романтики вігаїзму: проза ВАПЛІТЕ: монографія. Черкаси : Брама-Україна, 2006. 328 с.
19. Кадоб'янська М. Микола Зеров – універсальний таланти. // Українська мова й література в сучасній школі. 2012. № 9. С. 74–78.
20. Ковалів Ю. Кларнетизм Павла Тичини – нереалізована естетична концепція // Слово і час. 2003. № 1.
21. Ковалів Ю. «Празька школа»: на крутосхилах філософії чину. Київ : Бібліотека українця, 2001. 120 с.
22. Ковалів Ю. Структуротвірні місії київської «неокласики» в історії української літератури 20-х років. // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія 8 : Філологічні науки (мовознавство і літературознавство) : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 10. С. 37–43.
23. Когут С. Концепція новочасного Месії у драмі М.Куліша «Народний Малахій» // Дивослово. 2002. №1. С. 6–7.
24. Корнієнко Н. Лесь Курбас: репетиція майбутнього. Київ : Либідь, 2007. 328 с.
25. Корогодський Р. Довженко в полоні // Українська мова та література. 2004. Ч.41. С. 11–13.
26. Кремін' Т. Метафорика еротизму в ліриці представників «Розстріляного Відродження» URL: <http://maysterni.com/publication.php?id=22954>
27. Кремін' Т. Сугестивність у ліриці Володимира Свідзінського // URL: <http://maysterni.com/publication.php?id=22955>
28. Крупач М. «Таборовий щоденник» як відображення ідейно-тематичного діапазону ранньої творчості Євгена Маланюка. // Визвольний шлях. 2006. № 7–8. С. 94–106.
29. Кудрявцев М. Драма Миколи Куліша «Патетична соната»: сучасне прочитання. // Українська література в загальноосвітній школі. 2004. № 7. С. 4–12.
30. Курант І. Художня модель світу в поезії Михайла Драй-Хмари. // Studia methodologica. 2002. № 12. С. 41–44.
31. Куценко Л. Володимир Сосюра і Євген Маланюк: історія творчого діалогу. // Дивослово. 2007. № 1. С. 49–53.
32. Кухар О. Проблема митця й мистецтва в естетиці й поезії Є. Маланюка. // Дивослово. 2002. №2. С.14–17.
33. Лавріненко Ю. Валер'ян Підмогильний. // Дивослово. 2001. № 2. С. 9–10.
34. Лавріненко Ю. Розстріляне відродження: Антологія 1917-1933. Поезія – проза – драма – есей. Київ: Смолоскип, 2007. 976 с.
35. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці : Золоті литаври, 2001. 636 с.
36. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / [авт.-уклад. Ю. І. Ковалів]. Т.1. Київ : Академія, 2007. 608 с.
37. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / [авт.-уклад. Ю. І. Ковалів]. Т. 2. Київ : Академія, 2007. 624 с.
38. Луцький Ю. Літературна політика в Радянській Україні (1917–1934 роки). Київ : Гелькон, 2000. 242 с.
39. Мардус О. Юрій Яновський «Вершники» – Микола Хвильовий «Мати». // Українська мова й література в сучасній школі. 2012. № 9. С. 60–63.
40. Мафтин Н. Типологія новелістичного мислення у прозі Юрія Яновського. // Слово і час. 2010. № 10. С. 3–10.

41. Мелешко В. Кларнетизм ранньої лірики Павла Тичини. // Українська література в загальноосвітній школі. 2002. №4. С. 20–24.
42. Мовчан Р. Проза В. Підмогильного. // Дивослово. 2000. №1. С. 52–55.
43. Мовчан Р. Український модернізм 1920-х: портрет в історичному інтер'єрі. Київ : ВД «Стилос», 2008. 544 с.
44. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. Київ : Либідь, 1999. 447 с.
45. Пізнюк Л. Проблеми відчуження та абсурду в «Місті» В. Підмогильного. // Слово і час. 2000. №5. С. 62–66.
46. Пізнюк Л. Ще раз про «ВАПЛІТЕ» мовою документів і фактів. // Слово і час. 2000. №12. С. 36–41.
47. Погрібна В. Скарби античності в живописі та поезіях Максима Рильського // Всесвітня література та культура. 2001. №11. С. 12–15.
48. Поляруш О. Вслухався я у гомін золотий... (поема П. Тичини «Золотий гомін»). // Дивослово. 2004. №2. С. 5–9.
49. Прокопенко С. Життєвий і творчий шлях Юрія Яновського. // Українська мова й література в сучасній школі. 2012. № 4. С. 43–46.
50. Пуніна О. Кіноконструкція в романі Юрія Яновського «Майстер корабля». // Слово і час. 2010. № 11. С. 41–50.
51. Розстріляне Відродження: Антологія 1917–1933: Поезія-проза-драма-есеї / Упор., передм., післям. Ю. Лавріненка. Київ : Смолоскип, 2007. 976 с.
52. Рудницька О. Українська література 1920–1939 рр. // Дивослово. 2011. № 8. С. 28–30.
53. Салига Т. Євген Маланюк: художня ідентифікація Росії. // Урок української. 2004. №8-9. С. 46–50.
54. Свиридюк І. Будителі української свідомості на західноукраїнських землях I половини XIX століття. // Українська література в загальноосвітній школі. 2012. № 9. С. 34–38.
55. Синевич Б. Маланюк – літературознавець // Слово і час. 2000. № 2. С. 33–35.
56. Сірик Л. Моральні аспекти української еміграційної поезії // Слово і час. 2004. № 2. С. 20–24.
57. Скепян О. Іван Багряний «Тигролови». Історія написання роману. // Українська мова та література. 2013. № 13. С. 28–32.
58. Скиба Т. Маски поета у збірці Максима Рильського «Під осінніми зорями» (1918). // Слово і час. 2013. № 9. С. 65–73.
59. Скорина Л. Євген Маланюк. / Література та літературознавство української діаспори : курс лекцій. Черкаси, 2005. С. 77–89.
60. Слабошпицький М. 25 поетів української діаспори. Київ : Ярославів вал, 2006. 728 с.
61. Слоньовська О. Антологія національної української ідеї в «Огненному колі» Івана Багряного. // Дивослово. 2004. №1. С. 5–13.
62. Тиховська О. Мотив кохання й пізнання внутрішньої фемінності в поемі Максима Рильського «Царівна». // Дивослово. 2010. № 4. С. 55–59.
63. Тищенко О. Образ інтимних переживань у поетичному дискурсі Є.Маланюка // Українська мова і література в школі. 2005. №1. С. 49–51.
64. Ткаченко Н. «Україна в огні» О. Довженка – це «правда про народ і...». Інтегрований урок. // Історія в школах України. 2001. № 4. С. 45–49.
65. Українська діаспора: літературні постаті, твори, бібліографічні відомості / Упор. В.А. Просалової. Донецьк : Східний видавничий дім, 2012. 480 с.
66. Філософський енциклопедичний словник / [голова редкол. В. І. Шинкарук]. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
67. Шептицька Т. Тема малоросійства у творчості Євгена Маланюка // Українська мова і література. 2000. Ч.39. С. 19.
68. Шуляр В. Микола Хвильовий. Життя і творчість. «Я (Романтика)» // Українська мова та література. 2000. Вересень. число 35.

69. Яременко В. Панорама української літератури ХХ століття: (Декаданс, модернізм, імпресіонізм, експресіонізм, символізм, неокласицизм, футуризм, неоромантизм та ін.). // Українська мова та література. 2001. 11. С. 1–24.
70. Яремчук І. Знак Є. Маланюка // Сучасність. 2005. №6. С. 150–155.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХХ ст. (друга половина)

Кредит 1. Літературно-художній процес другої пол. 40-х – поч. 60-х років: панорама літературного життя.

Тема 1. Творчість представників повоєнного покоління. Історичні обставини в Україні після Другої світової війни, рецепція цих подій в літературі. Тимчасове послаблення режимного контролю над художньою літературою у другій половині 50-х років – на початку 60-х. Часткова реабілітація репресованих письменників. Намагання модернізувати «соцреалізм» тезою про внутрішнє «розмаїття» його стильових течій. Творчі пошуки Г. Тютюнника, О. Гончара, М. Стельмаха.

Тема 2. Літературно-мистецька діяльність письменників в екзилі. Період МУРу та об'єднання українських письменників «Слово». Постання на теренах Західної Німеччини Мистецького Українського Руху як спроба зінтегрувати розпорошені сили письменства, що перебували в таборах «Ді-Пі». Утворення об'єднання українських письменників «Слово» у 50-ті роки: 1954-1957 роки. Осмислення трагедії України у творчості представників «Слова», висвітлення правди голодомору (В. Барка, У. Самчук, Т. Осьмачка).

Перший літературний документ про інспірований більшовиками голодомор – повість «Марія» У. Самчука (жанрова своєрідність та життєва основа твору). Поліфонічне зображення долі волинського селянства у романі «Волинь»; історія Гуцульської Республіки в романі «Гори говорять». Розкриття механізму нищення людини та нації тоталітарним режимом у творчості Івана Багряного («Сад Гетсиманський», 1950, «Огненне коло», 1953, «Маруся Богуславка», 1957, «Людина біжить над прірвою», 1965).

Нью-Йоркська група поетів. Об'єднання україномовних письменників на засадах модернізму (відкидання канонічних літературних форм, прагнення до оновлення літературного вислову з домінуванням вільних поетичних форм; орієнтація у світоглядному плані на екзистенціалізм, у художньому – на сюрреалізм з його ірраціоналізмом, потоком свідомості, автоматизмом письма, закодованістю образу, герметичністю мови). Творчість Б. Бойчука, Б. Рубчака, Е. Андієвської, Ю. Тарнавського та ін.

Кредит 2. Феномен «шістдесятництва» в Україні.

Тема 1. Особливості «третього цвітіння» в творчості представників старшого покоління. Соціокультурні та історичні витоки українського шістдесятництва, його світоглядні, морально-етичні й художньо-естетичні засади. Зародження соціокультурного феномену «шістдесятництво»: визначні представники. Вплив «шістдесятництва» на письменників старшого покоління; відновлення естетичних категорій («ренесанс справжності»). Особливості «третього цвітіння» в творчості М. Рильського («Троянди й виноград», 1957, «Далекі небосхили», 1959, «Голосіївська осінь», 1959, «В затінку жайворонка», 1961, «Зимові записи» 1964); В. Сосюри («Поезія не спить», 1961, «Щастя сім'ї трудової», 1962, «Якби помножити любов усіх людей», 1963, «Осінні мелодії», 1964); А. Малишка («Дорога під яворами», 1963, «Рута», 1966, «Синій літопис», 1968, «Серпень душі моєї», 1970); повернення до періоду «бурі і натиску» у творчості М. Бажана («Чотири оповідання про надію», 1966, цикл «Уманські спогади», 1967).

Тема 2. Новаторство й традиційність молодого поетичного грона. Модерне експериментаторство І. Драча (реформування поезії, співвіднесення її з добою науково технічної революції, повернення до джерел етногенетичної пам'яті); «неонародницька» концепція лірики В. Симоненка (поєднання публіцистичного дискурсу з традиційною поетикою); еволюція М. Вінграновського від планетарних масштабів до інтимних медитацій Приєднання до «шістдесятників» Д. Павличка (громадянські мотиви, соціально-філософська й національна проблематика, стихія інтимного чуття); суперечність творчої вдачі Б. Олійника, намагання

сполучити високе мистецтво з нормами «соцреалізму». Активна участь у «шістдесятницькому» русі Л. Костенко, естетико-художні пошуки поетеси.

Кредит 3. Поезія «проти течії»: дисидентство і постшістдесятництво.

Тема 1. Дисидентський рух і література. Дисидентський рух і література. Роль і місце творчості дисидентів у літературному процесі України 60-80-х рр. Діяльність група правозахисників (Українська Гельсінська Спілка): М. Руденко і О. Тихий, Л. Лук'яненко, І. Кандиба, Н. Світлична, В. Чорновіл, В. Стус, О. Бердник, П. Григоренко.

Суспільно-політичний ідеал, морально-етичні та філософські засади, нове духовне світовідчуження І. Світличного, Є. Сверстюка, І. Калинця. Життєвий подвиг В. Стуса. Рання творчість. «Ув'язнена лірика» – творчість періоду арешту й заслання. Збірки «Час творчості» і «Палімпсести». Мотиви, художні образи. Дисципліна слова, лаконізм виразу, вистраждана символіка, філософська заглибленість В. Стус – літературний критик і перекладач.

Тема 2. Постшістдесятництво. Літературний андеграунд 60-70-х років ХХ століття. Внутрішній розкол «шістдесятництва», відгалуження молодих поетів, опозиційних до «соцреалізму», СПУ, заангажованої літератури. Літературний андеграунд 60-70-х років ХХ століття. Прикмети періоду. Фатальні наслідки доби неосталінізму для українського письменства. Провідні тенденції літературних шукань цього часу. Естетична концепція «Київської школи» поетів. Особливості «чистої» поезії киян (М. Воробйова, В. Голобородька, М. Григоріва, В. Кордуна). Аполітичність, камерність «тихої» поезії П. Мовчана, І. Жиленко, Л. Талалая.

Тема 3. Ідейно-стильова палітра поезії вісімдесятників. Свіжі віяння в українській поезії 80-х. Зорієнтованість молодих поетів на глибинні, естетично змістовлені асоціативні пласти художнього мовлення. Етногенетичні мотиви епічної лірики В. Герасим'юка в масштабах цивілізаційних катаклізмів сьогодення; інтелектуальні медитації інакомовлення І. Римарука; іронічні прозріння І. Малковича.

Кредит 4. Проблемно-тематичні обрії прози 2-ої пол. ХХ ст.

Тема 1. Здобутки прозаїків 2-ої пол. ХХ ст. Переосмислення війни і долі людини митцями української літератури 60-80-х років (Г. Тютюнник «Вир», В. Міняйло «Останній рубіж», О. Гончар «Людина і зброя», А. Дімаров «Біль і гнів», М. Стельмах «Правда й кривда»). Письменники діаспори про війну, її драматичні сторінки (І. Багряний «Огненне коло»). Творчі пошуки О. Гончара у нових історичних умовах 60-х та наступних років, драматична спроба оновлення української літератури у несумісних їй межах «соціалістичного реалізму».

Інтенсивний розвиток малої прози в другій половині ХХ ст. (твори В. Дрозда, Є. Гуцала, Вал. Шевчука, Гр. Тютюнника, А. Дімарова та ін.). Гр. Тютюнник у контексті «шістдесятників», його участь у розширенні жанрово-стильового потенціалу української літератури 60-70-х рр. Активна участь Ю. Мушкетика, П. Загребельного, Р. Іванчука, В. Шевчука в процесі оновлення літератури в 60-х роках. Переосмислення історичної пам'яті у творах 60-90-х рр.

Тема 2. «Химерна проза» як національний феномен та можливість уникнення штампів прози «соцреалізму». Її традиції: фольклор, «низове бароко», «котляревщина», творчість М. Гоголя, М. Йогансена; історичний контекст. Літературно-критична дискусія про зміст і художні компоненти «химерної прози». Жанрово-стильові модифікації фольклорно-міфологічних творів О. Ільченка, В. Міняйла, В. Земляка, В. Дрозда, В. Яворівського та ін. Необарокові тенденції в романістиці В. Шевчука («Дім на горі», «Три листки за вікном», «На полі смиренному», «Срібне молоко»).

Кредит 5. Українська драматургія 2-ої пол. ХХ – початку ХХІ ст.

Тема 1. Криза в розвитку української драматургії й театру сер. ХХ ст. Окремі помітні явища в літературі 70-80-х: драми на морально-етичні теми О. Коломійця («Дикий Ангел»).

Тема 2. Українська драматургія на зламі ХХ-ХХІ ст. Творчий доробок Я. Стельмаха. Зображення духовної і творчої кризи письменника в трагікомедії «Синій автомобіль». Постмодерністські ознаки твору. Творення сценічного репертуару «традиційниками» та «експериментаторами».

Тема 3. Новаторський характер драматичних постановок (В. Шевчук, В. Врублевська, Я. Верещак, В. Діброва, О. Ірванець, Б. Жолдак та ін.). Комедії-фарси Неди Нежданої

«Одинадцята заповідь, або Ніч блазнів», «Той, що відчиняє двері», «Угода з ангелом, або Пророкування минулого»: розмежування понять мелодрамофарс, чорна комедія, фарс-фантазмагорія; історико-біографічний вектор драматургії Неди Нежданої (драма «І все-таки я тебе зраджу»). Пошук нових форм і засобів О. Ірванцем. Гротеск і сатира як домінуючі риси текстотворення у драмі «Маленька п'єса про зраду однієї актриси»; особливості поетики соціально-психологічної драми «Електричка на Великдень». Трагічна гіперреальність (О. Бондарева) драми. Психологічне підґрунтя драми Анни Багряної «Є в ангелів – від лукавого».

Кредит 6. Сучасний літературний процес.

Тема 1. Постмодернізм на зламі тисячоліть та його мистецьке втілення. Соціокультурні умови і тенденції розвитку української літератури початку ХХІ століття. Поєднання модернізму і барокових рис у літературі 80-х рр.: відродження фігурної та паліндромної поезії, традиції бурлеску, балагану, буфонади, травестії, пародіювання. Український неоавангардизм. Літературні угруповання Бу-Ба-Бу (Ю. Андрухович, В. Неборак, О. Ірванець), ЛуГоСад (І. Лучук, Н. Гончар, Р. Садловський) та ін. Традиції та відмінність неоавангардизму від бароко та футуризму.

Основні тенденції розвитку літератури 90-х років ХХ століття. Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 1990-х років. Зв'язок зі світовим постмодернізмом: поєднання різних художніх систем, синтезу мистецтва з антимистецтвом, елітарної і «масової» культур, карнавального, сміхового та серйозного ставлення до дійсності. Концептуальні парадигми нового творчого покоління. Ідейно-естетичні пошуки поезії 90-х рр. «Пси св. Юра», «Червона фіра», «Нова дегенерація» та ін. Сучасні журнали і часописи. Література за межами книги. Комп'ютеризація літературного процесу.

Тема 2. Прозові школи: київсько-житомирська, галицько-станіславська.

Активні творчі пошуки переможців «Гранослова» та «Смолоскипа» І. Андрусяка, С. Жадана, Ю. Бедрика, Р. Скиби, М. Матіос, І. Роздобудько, Ю. Покальчука та ін. Зміни в прозових жанрах (детектив, історичний роман, фантастика тощо). Регруповання на тематично-проблемному рівні (філософська, інтелектуально-психологічна література). Проблеми формування України як держави та українців як нації у творах Ю. Андруховича. Оригінальність жіночої прози. Поява «феміністичної» критики в українській прозі (О. Забужко). Специфіка відтворення дійсності в творчості М. Матіос («Солодка Даруся», «Нація»), І. Роздобудько «Імітація», «Перейти темряву», А. Рогашко, Н. Гуменюк, А. Хоми та ін.

Рекомендована література

Базова

1. Вертипорох О. Історія української літератури останньої чверті ХХ – початку ХХІ ст.: навчально-методичний посібник. Черкаси : Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2016. 145 с.
2. Історія української літератури. Кінець ХІХ – поч. ХХІ ст. : підруч. : у 10 т. Т.4 : Усподіваннях і трагічних зламах. Київ : ВЦ «Академія», 2015. 576 с.
3. Насмінчук Г. Сучасна українська література: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Рута, 2019. 159 с.
4. Неборак В. Введення у Бу-Ба-Бу: (Хронопис кінця тисячоліття). Вид. 3-тє, доповнене. Львів : ЛА «Піраміда», 2015. 308 с.
5. Саєнко В. Сучасна українська література : компедіум. Одеса : Астропринт, 2014. 348 с.
6. Сучасна українська проза. Постмодерний період. Київ : Академія, 2011. 248 с.

Додаткова

1. Андрейчик М. Інтелектуал як герой прози 90-х років ХХ століття. / З англ. Переклад І. Андрущенко. Львів : ЛА «Піраміда», 2014. 188 с.
2. Анісімова Н. Український поетичний авангард кінця ХХ століття. // Дивослово. 2003. 6. С. 2–10.
3. Антологія української поезії другої половини ХХ ст. / Упоряд. Ю. Ковалів. Київ : Гранослов, 2000. 576 с.
4. Баліна К. Постмодерністський дискурс Юрія Андруховича. // Українська література в загальноосвітній школі. 2007. № 11. С. 14–18.

5. Барабаш М. Жанрові особливості та образно-стильові доміанти готично-притчевої прози Валерія Шевчука [Електронний ресурс] URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/31848/01-Barabash.pdf?sequence=1>
6. Бетко І. Архетипальна постать блазня в українській постмодерній прозі (на прикладі творів Ю. Андруховича та ін.). // Слово і час. 2009. № 3. С. 54–64.
7. Бернадська Н. Українська література ХХ століття: Довідник. Київ : Знання-Прес, 2007. 272 с.
8. Бойко Л. Життя і творчість Івана Багряного. // Дивослово. 2007. № 6. С. 21–22.
9. Бондарева О. Матеріали до вивчення української поезії 1990-х рр.: поетичне угруповання «Західний вітер». // Українська мова та література. 2010. № 22. С. 21–23.
10. Бондарева О. Міф і драма у новітньому літературному контексті: поновлення структурного зв'язку через жанрове моделювання. Київ : Четверта хвиля, 2006. 510 с.
11. Борисенко Н. Роман «Три листки за вікном» Валерія Шевчука як об'єкт літературознавчого осмислення. // Рідний край. 2012. № 2 (27). С. 135–141.
12. Бурченя В. Романістика Романа Іваничука: інтерпретація минулого. // Український модернізм зі столітньої відстані. Актуальні проблеми сучасної філології. 2001. Рівне. С. 171–174.
13. Вдовиченко Л. «Тигролови»: Проблематика твору і характеристика образів // Українська мова і література. 2002. Ч.14. С. 17–18.
14. Вельш В. Наш постмодерний модерн [пер. з нім. А. Л. Богочова, М. Д. Култасвої, Л. А. Ситніченко]. Київ : Альтерпрес, 2004. 328 с.
15. Вірченко Т. Українська драматургія у 1990-2010 років у літературному процесі. // Художній конфлікт в українській драматургії 1990-2010-х років: дискурс, еволюція, типологія. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2012. 336 с.
16. Голобородько Я. Саундтреки свідомості. Стиль Сергія Жадана. // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2007. № 3. С. 83–95.
17. Грабовський В. Таємна місія таланту: поетичний профіль Павла Мовчана // Літературна Україна. 2004. 15 лип. С. 4.
18. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. Київ : Критика, 2005. 264 с.
19. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми: статті та есеї. Київ : Грані-Т, 2013. 548 с.
20. Дзуличанська О. Творчість Юрія Андруховича як дзеркало суспільних перетворень 80–90-х років ХХ століття. // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. 2009. № 3 (166), Ч. I. С. 171–176.
21. Демська-Будзуляк Л. Справжнє обличчя літературного покоління дев'яностих – спроба ідентифікації. // Кур'єр Кривбасу. 2002. № 149. С. 157–162.
22. Дончик В. З потоку літ і літпотоку. Київ : ВД «Стилос», 2003. 555 с.
23. Жінка як текст: Емма Андіївська, Соломія Павличко, Оксана Забужко: Фрагменти творчості і контексти. Київ : Факт, 2002. 208 с.
24. Жулинський М. Подих третього тисячоліття. Луцьк : Терен, 2000. 47 с.
25. Загороднюк В. Психологізм творчості Михайла Стельмаха. Київ : Акцент, 2002. 349 с.
26. Зборовська Н. Код української літератури: Проект новітньої української літератури. Київ : Академвидав, 2006. 498 с.
27. Зборовська Н. Сучасна масова література в Україні як загальнокультурна проблема. // СіЧ. 2007. № 6. С. 3–8.
28. Ковалевський О. В. Ліна Костенко: Філософія бунту й «філософія серця». Харків : Прапор, 2001. 175 с.
29. Колошук Н. Модернізм, експресіонізм, постмодернізм... (До питання про літературні напрями і типи творчості у ХХ ст., матеріали до уроків). // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. 2002. № 4. С. 36–45.
30. Констанкевич І. Історія української літератури ХХ ст. (20–30-ті роки): хрестоматія. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. 216 с.

31. Корнієнко Н. Український театр у переддень третього тисячоліття... Київ : Факт, 2000. 160 с.
32. Корогодський Р. Довженко в полоні: Розвідки та есеї про Майстра / Упоряд. В. Шевчук. Київ : Гелікон, 2000. 347 с.
33. Корогодський Р. У пошуках внутрішньої людини. Київ : Гелікон, 2002. 197 с.
34. Косарева Г. Інтерпретація міфологем у романі Валерія Шевчука «Три листки за вікном» [Електронний ресурс]. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/31837/13-Kosareva.pdf?sequence=1>.
35. Лубківський Р. Сповідь. Молитва. Присяга: Літературний портрет Дмитра Павличка. Київ : Веселка, 2004. 32 с.
36. Лучук І. Мистецтво поетичне в дискурсі української лірики та письменницької критики : монографія. Львів; Київ : ТзОВ «ЗУКЦ», 2012. 444 с.
37. Неборак В. Введення у Бу-Ба-Бу. Хронопис кінця тисячоліття (есеїстика). Львів : Класика, 2001. 256 с.
38. Панченко В. «Народу гілочка тернова...» Диптих про поезію Ліни Костенко. Київ : Веселка, 2005. 64 с.
39. Панченко В. Урок літератури. Кіровоград : ДІАУ, 2000. 200 с.
40. Панченко В. Морський рейс Юрія Третього. Кіровоград : ПВЦ «Мавік», 2002. 148 с.
41. Підпригора С. «Вогненні стовпи» Романа Іванчука: правда, схована за «художнім камуфляжем» : монографія. Миколаїв : Іліон, 2012. 211 с.
42. Підпригора С. Сучасний літературний процес : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Миколаїв : Іліон, 2013. 128 с.
43. Поезія Ліни Костенко в часах перехідних і вічних: Матеріали круглого столу / Ред.-упоряд. Т. В. Шаповаленко. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська Академія», 2005. 108 с.
44. Поліщук О. Еволюція альтернативної історії в художній літературі. // Літературний процес: методологія, імена, тенденції : зб. наук. пр. Київ : Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. № 9. С. 42–47.
45. Поліщук Я. Ревізії пам'яті: літературна критика. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2011. 216 с.
46. Соловей О. Василь Стус і адекватність літератури // Стусознавчі зошити: Науковий альманах. Зошит перший / за ред. Олега Солов'я й Ольги Пуніної. Вінниця : Простір Літератури, 2016. С. 32–41.
47. Стильові тенденції української літератури ХХ століття / Упоряд. Н. Шумило. Київ : Ін-т літри ім. Т. Г. Шевченка, 2004. 616 с.
48. Стус Д. Василь Стус: життя як творчість. Київ : Факт, 2005. 364 с.
49. Сюта Г. Лінгвосвіт поезії авторів Нью-Йоркської групи : монографія. Київ : Інститут української мови НАН України : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. 164 с.
50. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі... Київ : Либідь, 2010. 580 с.
51. Тарнашинська Л. Художня галактика Валерія Шевчука: Постаць сучасного українського письменника на тлі західноєвропейської літератури. Київ : Вид-во Олени Теліги, 2001. 223 с.
52. Ткаченко Т. Особливості жіночої прози в українській літературі другої половини ХХ – початку ХХІ століття : посібник. Київ : КМУ, 2010. 307 с.
53. Тузов В. Авангардистські тенденції в українській літературі початку ХХ століття: сучасний погляд. // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2010. № 1. С. 73–77.
54. Фасоля А. Поетичне шоу Віктора Неборака, або знову про Бу-Ба-Бу і бубабістів. // Українська мова й література в сучасній школі. 2012. № 1. С. 65–71.
55. Фасоля А. Давайте знайомитись: Нью-Йоркська поетична група. // Українська література в загальноосвітній школі. 2003. № 7. С. 41–45.
56. Фесенко Н. Українська інтелегенція в русі опору 1960–1980-х рр. // Історія України. 2007. № 47. С. 9–7.
57. Філоненко С. «Інша мова жінки»: художні особливості української жіночої прози 90-х рр. ХХ ст. // Слово і час. 2008. № 2. С. 49–56.

58. Філоненко С. Масова література в Україні: дискурс/гендер/жанр. Донецьк : Ландон – XXI, 2011. 432 с.
59. Харчук Р. Сучасна українська проза. Постмодерний період: Навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2008. 248 с.
60. Черкашина Т. Особливості авторської репрезентації в українській мемуарно-автобіографічній прозі ХХ століття. // Життя зі словом. Ювілейний збірник на пошану доктора філологічних наук, професора Миколи Ткачука / за ред. проф. М. Зимомрі. Київ-Дрогобич : Посвіт, 2014. С. 505–509.
61. Читайло О. Марія Людкевич: «Юних письменників зацікавило фентезі» [Електронний ресурс]. // Високий замок 2008. № 184. URL: <http://www.wz.lviv.ua/pages.php?ac=arch&atid=68363>
62. Шитова Л. «Я воскрес, щоб з вами жити...» Філософія життя у творчості Василя Симоненка. Київ : Вид-во Чабаненко Ю. А., 2006. 111 с.
63. Якубовська М. У дзеркалі слова : есеї про сучасну українську літературу. Львів : Каменярь, 2005. 751 с.
64. Яровий О. Сміслові контури поезії Ірини Жиленко. // Слово і час. 2000. № 10. С. 45–47.

Інформаційні ресурси

1. www.ukrlit.com.ua - близько 300 творів вітчизняних письменників XVIII-XIX ст.
2. www.chtyvo.org.ua - популярна бібліотека української літератури. Містить тексти більшості представників покоління 1920-1930-х рр.
3. www.poetyka.uazone.net - найбільша поетична бібліотека популярних творів українською мовою
4. <http://pysar.net> - бібліотека української літератури
5. <http://ukrlife.org> - сайт «Українське Життя у Севастополі» містить літературні твори та критичні розвідки
6. <http://maysterni.com> - сайт «Поетичні майстерні» пропонує активне обговорення української літератури
7. www.inlit.com.ua - нетрадиційне бачення дійсності – на сторінках сайту «Інша література»
8. www.ilnan.gov.ua - офіційний сайт Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит, залік.

5. **Засоби діагностики успішності навчання:** опитування, співбесіда, коментування студентами окремих положень відповідей своїх товаришів, доповнення, усні та письмові відповіді на проблемні питання, виконання індивідуальних завдань, виконання самостійних та контрольних робіт.